

ЛОКАЛНИ АКЦИОНИ ПЛАН ЗА
РОДНУ РАВНОПРАВНОСТ ОПШТИНЕ
ТРСТЕНИК 2026–2028

Садржај

1. УВОД – НАША ВИЗИЈА ЗА ТРСТЕНИК	5
1.1 Сврха и визија Локалног акционог плана	5
1.2 Обухват, циљна популација и територија примене	5
1.3 Процес израде и консултације	6
1.4 Усклађеност са националним и међународним оквиром	6
2. МЕТОДОЛОГИЈА ИЗРАДЕ И НОРМАТИВНИ ОКВИР	8
2.1 Методолошки приступ и кораци у изради ЛАП-а	8
2.2 Ограничења података и приступ допуни	9
2.3 Нормативни и стратешки оквир	9
2.3.1 Нормативни оквир	9
2.3.2 Стратешки оквир	10
2.3.3 Међународни оквир	10
3. ОПШТИ ЦИЉ, ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ, ПРИОРИТЕТИ И ОЧЕКИВАНИ ИСХОДИ	11
Општи циљ ЛАП-а (2026–2028):	11
Стратешки приоритети и очекивани исходи	11
Посебни циљеви ЛАП-а (по чл. 13. Закона о планском систему)	14
3.1 Стратешки приоритет 1: Родна одговорна управа и учешће у одлучивању	15
3.1.1 Полазиште и оправданост приоритета	15
3.1.2 Посебни циљ приоритета и очекивани исходи до 2028. године	15
Табела 3.1–1: Показатељи исхода за Приоритет 1	16
3.1.3 Мере у оквиру приоритета 1	16
Мера М1.1: Институционално јачање и родно одговорно буџетирање	16
Мера М1.2: Подстицање женског лидерства и учешћа у одлучивању	19
Претпоставке, ризици и мере ублажавања	21
Кључни актери и партнерства	22
3.2 Стратешки приоритет 2: Социјална укљученост и услуге подршке у заједници	23
3.2.1 Полазиште и оправданост приоритета	23
3.2.2 Посебни циљ приоритета и очекивани исходи до 2028. године	24
Табела 3.2–1: Показатељи исхода за Приоритет 2	24

3.2.3 Мере у оквиру Приоритета 2	25
Мера М2.1: Успостављање мобилног тима за унапређење приступа услугама.....	26
Мера М2.2: Програмска подршка менталном здрављу и оснаживању жена	28
Мера М2.3: Унапређење доступности становања и стамбена подршка за вишеструко рањиве жене.....	31
Претпоставке, ризици и мере ублажавања	34
Кључни актери и партнерства.....	35
3.3 Стратешки приоритет 3: Економско оснаживање и положај жена на тржишту рада 36	
3.3.1 Полазиште и оправданост приоритета.....	36
3.3.2 Посебни циљ приоритета и очекивани исходи до 2028. године.....	36
Табела 3.3–1: Показатељи исхода за Приоритет 3	37
3.3.3 Мере у оквиру приоритета 3	37
Мера М3.1: Подршка развоју женског предузетништва са фокусом на рањиве групе	38
Мера М3.2: Унапређење положаја жена у пољопривреди и руралном развоју	40
Мера М3.3: Заштита права радница и промоција родно одговорних пракси послодаваца	42
Претпоставке, ризици и мере ублажавања	44
Кључни актери и партнерства.....	45
3.4 Стратешки приоритет 4: Здравље и добробит жена	46
3.4.1 Полазиште и оправданост приоритета.....	46
3.4.2 Посебни циљ приоритета и очекивани исходи до 2028. године.....	46
Табела 3.4–1: Показатељи исхода за Приоритет 4	47
3.4.3 Мере у оквиру Приоритета 4	48
Мера М4.1: Унапређење превентивне здравствене заштите и информисаности	48
Мера М4.2: Унапређење доступности здравствене заштите женама на селу	50
Мера М4.3: Подршка родитељству и борби против стерилитета.....	52
Претпоставке, ризици и мере ублажавања	53
Кључни актери и партнерства.....	54
3.5 Стратешки приоритет 5: Превенција и рано препознавање насиља	55
3.5.1 Полазиште и оправданост приоритета.....	55

3.5.2 Посебни циљ приоритета и очекивани исходи до 2028. године.....	55
Табела 3.5–1: Показатељи исхода за Приоритет 5	56
3.5.3 Мере у оквиру Приоритета 5	57
Мера М5.1: Превенција вршњачког насиља	57
Мера М5.2: Унапређење информисаности и раног препознавања насиља	59
Претпоставке, ризици и мере ублажавања	62
Кључни актери и партнерства.....	63
3.6 Стратешки приоритет 6: Оснаживање и активно учешће жена.....	63
3.6.1 Полазиште и оправданост приоритета.....	63
3.6.2 Посебни циљ приоритета и очекивани исходи до 2028. године.....	64
Табела 3.6–1: Показатељи исхода за Приоритет 6	64
3.6.3 Мере у оквиру Приоритета 6	66
Мера М6.1: Програм теренске подршке и умрежавања	66
Мера М6.2: Равноправност и видљивост женског рада	68
Мера М6.3: Позитивно родитељство и једнака подела улога и одговорности.....	69
Претпоставке, ризици и мере ублажавања	71
Кључни актери и партнерства.....	72
4. ФИНАНСИЈСКИ ОКВИР И ПОВЕЗИВАЊЕ СА БУЏЕТОМ	74

СПИСАК СКРАЋЕНИЦА

АПР – Агенција за привредне регистре
ВТО – Вантелесна оплодња
ДЗ – Дом здравља
ИДЕАС – Центар за истраживање и развој друштва ИДЕАС
ИЗЈЗ – Институт за јавно здравље
ЈЛС – Јединица локалне самоуправе
ЈП – Јавно предузеће
КРР – Комисија за родну равноправност Скупштине општине Трстеник
ЛАП – Локални акциони план за родну равноправност
МЗ – Месна заједница
НСЗ – Национална служба за запошљавање
ОСИ – Особе са инвалидитетом
ОУ – Општинска управа
ОЦД – Организације цивилног друштва
ПА – Програмска активност
ПС – Полицијска станица
РОБ – Родно одговорно буџетирање
РР – Родна равноправност
СО – Скупштина општине
СРР – Савет за родну равноправност општине Трстеник
ТО – Туристичка организација
ЦСР – Центар за социјални рад

1. УВОД – НАША ВИЗИЈА ЗА ТРСТЕНИК

1.1 Сврха и визија Локалног акционог плана

Локални акциони план за родну равноправност Општине Трстеник за период 2026–2028 (у даљем тексту: ЛАП) представља оперативни документ којим се дефинишу приоритети, мере и активности локалне самоуправе и партнера ради унапређења родне равноправности, смањења родно засноване дискриминације и стварања безбеднијег и укључивијег окружења за жене и девојчице у Трстенику.

Визија овог ЛАП-а је Трстеник као заједница једнаких могућности, у којој жене и мушкарци равноправно учествују у одлучивању, имају једнак приступ ресурсима и услугама, и у којој је превенција насиља системски уграђена у рад институција и живот заједнице. Ова визија подразумева и активно укључивање жена из руралних средина, старијих жена и других вишеструко рањивих група у локалне процесе и програме.

ЛАП је усмерен на то да преведе идентификоване потребе и налазе из анализе стања и консултативног процеса у скуп конкретних, реално спроводивих мера које имају јасне носиоце, рокове и очекиване резултате. Предложени пакет интервенција обухвата шест стратешких области:

- (1) родно одговорна управа и учешће у одлучивању,
- (2) социјална укљученост и услуге подршке у заједници,
- (3) економско оснаживање и положај жена на тржишту рада,
- (4) здравље и добробит жена,
- (5) превенција и рано препознавање насиља и
- (6) оснаживање и активно учешће жена.

1.2 Обухват, циљна популација и територија примене

ЛАП се примењује на територији целе општине Трстеник, која се простире на 448 km² и обухвата 51 насељено место.

У погледу демографског оквира, према првим резултатима Пописа 2022, општина Трстеник има 36.138 становника. Додатно, према процени броја становника за 2024. годину, општина Трстеник има 35.141 становника, од чега је 17.221 жена и 17.920 мушкараца.

Циљна популација ЛАП-а су све жене и девојчице које живе на територији општине Трстеник, уз посебно усмерење на:

- Жене у руралним срединама;
- Старије жене, посебно у самачким домаћинствима;
- Жене без прихода, незапослене и жене у неформалној економији;
- Жене са инвалидитетом и теже покретљиве жене;
- Жене са искуством породичног и родно заснованог насиља;
- Самохране мајке и друге вишеструко рањиве групе.

Истовремено, ЛАП је намењен и свим институцијама и актерима који имају улогу у његовом спровођењу: органима општине, јавним установама, јавним предузећима, месним заједницама, организацијама цивилног друштва, као и привредним субјектима и медијима.

1.3 Процес израде и консултације

ЛАП израђен је кроз партнерство Општине Трстеник и Центра за истраживање и развој друштва ИДЕАС, у оквиру пројекта „Од живота до политике: Јачање компетенција и механизма за родно одговоран локални развој и смањење родно заснованог насиља“, подржаног од стране Кабинета министарке без портфеља задужене за координацију активности у области родне равноправности, спречавања насиља над женама и економског и политичког оснаживања жена. Пројекат је реализован у периоду 12.09.2025 – 20.12.2025. године.

Процес израде је организован тако да обједини: (а) анализу доступних података и докумената, (б) прикупљање „живих“ увида жена из локалне заједнице, (в) међусекторско јачање капацитета и (г) усаглашавање мера са локалном самоуправом и релевантним партнерима. У оквиру партнерства са Општином, одржани су уводни радни састанци, договорена динамика рада и именована контакт особа у Општинској управи, што је обезбедило оперативне услове за реализацију консултативних активности и финализацију предлога мера.

Кључни елементи консултативног процеса били су:

- Иницијална радионица са женама лидеркама као увод у процес, мапирање баријера и потреба и припрема за шире консултације;
- Онлајн консултације путем упитника, као допуна теренским радионицама, са укупно 77 попуњених упитника (n=77);
- Три теренске консултативне радионице са укупно 21 учесницом, у три циљна сегмента: жене из руралних средина (8), кориснице Центра за социјални рад (7) и жене из опште популације (6);
- Међусекторска обука за професионалце и доносиоце одлука са 20 јединствених учесника/ца, која је укључила рад у групама на формулисању мера заснованих на налазима консултација;
- Јавна презентација предлога мера на догађају „Локални акциони план за родну равноправност: од визије до конкретних мера“, одржаном у Трстенику, уз присуство 30 учесница и учесника и прикупљене коментаре за финално усклађивање предложених мера.

Посебан нагласак у процесу израде стављен је на прикупљање увида о животу жена у руралним срединама и идентификовање практичних препрека у приступу услугама, тржишту рада, здравственој заштити и механизмима заштите од насиља. Консултације су, квалитативно, обухватиле жене различите старости и животних околности, са посебним фокусом на жене у руралним срединама и жене у контакту са системом социјалне заштите.

1.4 Усклађеност са националним и међународним оквиром

ЛАП је израђен у складу са обавезама и правцем јавних политика Републике Србије у области родне равноправности и локалног планирања. Усклађеност са нормативним и стратешким оквиром детаљније је приказана у Поглављу 2, укључујући примену планског система и обавезу разраде мера кроз Имплементациони анекс.

На међународном нивоу, ЛАП је у складу са кључним обавезама Србије у области једнакости и заштите од насиља, укључујући Конвенцију УН о елиминацији свих облика дискриминације жена (CEDAW), Конвенцију Савета Европе о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици (Истанбулска конвенција), као и Циљеве одрживог развоја (Агенда 2030), посебно Циљ 5 – родна равноправност.

На локалном нивоу, ЛАП је усклађен са Планом развоја општине Трстеник 2021–2027, као највишим планским документом општине. ЛАП непосредно доприноси остваривању Приоритетног циља 3 Плана развоја – „Побољшан квалитет живота становништва општине унапређивањем постојећих и развојем нових јавних услуга“, посебно мере 3.3 „Унапређење социјалне и здравствене заштите и социјална инклузија“. Поред тога, ЛАП доприноси Приоритетном циљу 1 (Економија) Плана развоја кроз мере 1.2 (финансијска подршка запошљавању) и 1.3 (подршка предузетништву), као и Приоритетном циљу 2 (Пољопривреда и рурални развој) кроз меру 2.2 „Подршка руралном развоју“.

2. МЕТОДОЛОГИЈА ИЗРАДЕ И НОРМАТИВНИ ОКВИР

2.1 Методолошки приступ и кораци у изради ЛАП-а

Израда Локалног акционог плана за родну равноправност Општине Трстеник за период 2026–2028 заснована је на комбинацији анализе доступних података и структурираног консултативног процеса са женама из локалне заједнице, уз паралелно радно усаглашавање мера са локалном самоуправом и релевантним партнерима. Овај приступ примењен је са циљем да предложене мере буду засноване на реалним потребама, изводљиве у локалном контексту и повезане са јасним механизмима спровођења и праћења кроз Имплементациони анекс.

Методологија израде ЛАП-а обухватила је следеће кораке:

Корак 1: Анализа доступних података и докумената

Извршен је преглед релевантних статистичких и административних података, као и преглед постојећих локалних пракси и услуга у областима од значаја за родну равноправност (учешће у одлучивању, социјалне услуге, тржиште рада, здравље, превенција насиља и оснаживање жена). Где год је било могуће, подаци су посматрани са аспекта родне статистике (разврставање по полу), уз додатне димензије као што су старост и место становања (град/село).

Корак 2: Консултативни процес и прикупљање увида

Консултације су реализоване у периоду октобар–новембар 2025. године кроз комбинацију онлајн упитника и теренских радионица:

- Онлајн упитник је спроведен у периоду 05–18.11.2025. године и прикупљено је 77 попуњених упитника (n=77).
- Током 23–24.11.2025. године реализоване су три консултативне радионице са укупно 21 учесником: радионица са женама из руралних средина (8 учесница), радионица са корисницама Центра за социјални рад (7 учесница) и радионица са женама из опште популације (6 учесница).

Квалитативни налази су обрађени кроз структурисане белешке, тематско кодирање и синтезу кључних баријера и потреба, са посебним фокусом на руралне жене и жене у контакту са системом социјалне заштите.

Корак 3: Међусекторско јачање капацитета и заједничко формулисање мера

У циљу да предложене мере буду реалистичне, усклађене са надлежностима и финансијски планиране у складу са планским системом, реализована је дводневна међусекторска обука за професионалце и доносиоце одлука (26–27.11.2025), са 20 јединствених учесника/ца из локалне самоуправе, јавних установа, јавних предузећа/комуналних служби и цивилног сектора. Обука је укључила рад у групама на формулисању мера заснованих на налазима консултација.

Корак 4: Јавно представљање и усаглашавање пакета мера

Предлог пакета мера и активности презентован је и дискутован на догађају одржаном у Трстенику 16.12.2025. године, уз учешће 30 учесница и учесника. Прикупљени коментари и сугестије уграђени су у консолидовани пакет мера који представља основу за финализацију документа и израду оперативних матрица у Имплементационом анексу.

Корак 5: Операционализација и припрема Имплементационог анекса

У складу са логиком планских докумената, ЛАП се разрађује кроз Имплементациони анекс који повезује сваку меру/активност са носиоцима, партнерима, роковима, индикаторима и изворима финансирања. Овај анекс је саставни део ЛАП-а и служи као основа за праћење спровођења и извештавање.

2.2 Ограничења података и приступ допуни

У процесу анализе уочено је да сви релевантни подаци нису доступни у истом формату и са истим степеном разложености (нпр. по полу, старости, месту становања), као и да поједини административни извори нису редовно обједињени или јавности доступни у агрегираној форми. Резултати консултативног процеса зато су коришћени као комплементарни извор, како би се уочене празнине у квантитативним подацима допуниле практичним увидима о баријерама и потребама жена.

Правила интерног ажурирања података и учесталост извештавања

ЛАП утврђује јасну динамику праћења и ажурирања података, у складу са типом индикатора и доступношћу извора:

- Квартално праћење за оперативне индикаторе који настају из теренског рада и услуга у заједници, уз агрегирано извештавање (без личних података).
- Годишње праћење за индикаторе који зависе од формалних одлука/састава тела, буџетског циклуса и редовних институционалних извештаја.
- Годишњи консолидовани извештај о спровођењу ЛАП-а који припрема надлежни координациони механизам (Савет за родну равноправност) и доставља Општинском већу и Скупштини општине, уз јавну објаву на веб-страници општине (принцип транспарентности и јавне одговорности).
- Годишње ажурирање Имплементационог анекса у вези са буџетским циклусом (планирање средстава, ревизија рокова, прецизирање носилаца и индикатора), у складу са планским системом.

2.3 Нормативни и стратешки оквир

2.3.1 Нормативни оквир

ЛАП је припремљен у складу са националним правним оквиром и међународним обавезама Републике Србије у области родне равноправности, спречавања дискриминације и заштите од насиља над женама. Нормативни оквир, између осталог, обухвата:

- Закон о планском систему Републике Србије („Службени гласник РС“, бр. 30/2018, 20/2019, 10/2021, 20/2023).
- Уредба о методологији управљања јавним политикама, анализи ефеката јавних политика и садржају појединачних докумената јавних политика („Службени гласник РС“, бр. 8/2019 и 20/2025) – као кључни подзаконски акт за структуру планских докумената и логику израде/праћења.
- Закон о забрани дискриминације („Службени гласник РС“, бр. 22/2009).
- Закон о спречавању насиља у породици („Службени гласник РС“, бр. 94/2016).
- Закон о социјалној заштити („Службени гласник РС“, бр. 24/2011).

- Закон о локалној самоуправи („Службени гласник РС“, бр. 129/2007, 83/2014 – др. закон, 101/2016 – др. закон, 47/2018 и 111/2021 – др. закон).
- Закон о раду („Службени гласник РС“, бр. 24/2005, 61/2005, 54/2009, 32/2013, 75/2014, 13/2017 – одлука УС, 113/2017, 95/2018 – аутентично тумачење, 86/2019 и 155/2020).
- Закон о здравственој заштити („Службени гласник РС“, бр. 25/2019 и 92/2023).
- Закон о бесплатној правној помоћи („Службени гласник РС“, бр. 87/2018).
- Закон о заштити података о личности („Службени гласник РС“, бр. 87/2018) – релевантан за вођење евиденција и извештавање у областима које подразумевају осетљиве податке (насиље, здравље, социјална заштита).

Закон о родној равноправности („Службени гласник РС“, бр. 52/2021) налази се у поступку оцене уставности пред Уставним судом Републике Србије, при чему је његова примена привремено обустављена решењем тог суда од 27. јуна 2024. године. До доношења коначне одлуке Уставног суда, ЛАП се у нормативном делу ослања на горе наведене прописе и међународне стандарде у области родне равноправности; по окончању поступка пред Уставним судом, односно у случају евентуалних измена релевантних прописа, ЛАП ће се одговарајуће усагласити кроз редовне циклусе праћења и ажурирања.

2.3.2 Стратешки оквир

Стратешки оквир обухвата документе јавних политика који усмеравају рад у области родне равноправности и повезаних сектора. Кључни национални документ је Национална стратегија за родну равноправност за период 2021–2030 („Службени гласник РС“, бр. 103/2021).

Поред тога, ЛАП је ослоњен на локалне развојне и секторске документе у областима услуга подршке, запошљавања, здравља и социјалне заштите, укључујући локални акциони план/програм запошљавања и локалне документе у области социјалне заштите и јавног здравља.

2.3.3 Међународни оквир

На међународном нивоу, ЛАП је усклађен са: Конвенцијом УН о елиминацији свих облика дискриминације жена (CEDAW), Истанбулском конвенцијом Савета Европе, као и Агендом 2030 и Циљевима одрживог развоја, посебно Циљем 5 – родна равноправност.

3. ОПШТИ ЦИЉ, ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ, ПРИОРИТЕТИ И ОЧЕКИВАНИ ИСХОДИ

Ово поглавље дефинише стратешки оквир Локалног акционог плана за родну равноправност Општине Трстеник за период 2026–2028: општи циљ, шест стратешких приоритета и очекиване исходе који треба да се постигну спровођењем мера и активности.

Приоритети и пакет интервенција утемељени су на налазима анализе стања и консултативног процеса, а постављени су тако да обезбеде јасну логичку везу између: (а) идентификованих проблема и потреба, (б) изабраних приоритета, (в) мера и активности и (г) очекиваних исхода до краја периода важења ЛАП-а. У пракси, то значи да се за сваки приоритет дефинише шта је циљ интервенције и каква се промена очекује до краја 2028. године.

Детаљнија разрада мера и активности, као и њихова операционализација, дата је у Имплементационом анексу као саставном делу овог документа и представља основу за праћење реализације и годишње извештавање.

У формулисању приоритета и очекиваних исхода посебна пажња посвећена је укључивању жена из руралних средина и других вишеструко рањивих група, како би се системски смањиле територијалне и социо-економске неједнакости у приступу правима, ресурсима и услугама.

Општи циљ ЛАП-а (2026–2028):

До краја 2028. године, Општина Трстеник је институционално и финансијски ојачала локални систем родне равноправности и обезбедила да жене и девојчице имају равноправнији приступ процесима одлучивања, услугама и економским ресурсима, мерено кроз остварене исходе по стратешким приоритетима ЛАП-а.

Стратешки приоритети и очекивани исходи

Приоритет 1: Родна одговорна управа и учешће у одлучивању

Јачање локалних механизма и женског лидерства како би се повећало учешће жена у процесима одлучивања, нарочито на нивоу месних заједница.

Очекивани исходи до 2028. године:

1. Савет за родну равноправност функционише као оперативно координационо тело за спровођење ЛАП-а.
2. Повећано је учешће жена у одлучивању на нивоу месних заједница, мерено кроз раст удела жена у саветима МЗ са 13,25% на најмање 25%, и смањење удела МЗ без иједне жене у савету са 55% на највише 20%.
3. Унапређено је родно одговорно планирање и буџетирање (РОБ), тако да су мере ЛАП-а јасније повезане са буџетским програмима и праћењем издвајања.

Приоритет 2: Социјална укљученост и услуге подршке у заједници

Унапређење доступности услуга и подршке женама кроз проактиван теренски рад, психосоцијалне услуге и јачање стамбене сигурности рањивих жена.

Очекивани исходи до 2028. године:

1. Успостављен је функционалан модел теренске подршке женама у руралним подручјима (проактиван рад, информисање, административна помоћ и повезивање са институцијама и пружаоцима услуга).
2. Обезбеђен је континуитет психосоцијалне подршке и оснаживања жена кроз програме подршке и функционалан „Женски центар“, уз унапређену стамбену подршку (привремени смештај и подршка осамостаљивању) и повећан обухват жена из рањивих и руралних група.

Приоритет 3: Економско оснаживање и положај жена на тржишту рада

Смањење економске зависности жена кроз подршку предузетништву и женама у пољопривреди, уз јачање заштите радних права и промоцију родно одговорних пракси послодаваца.

Очекивани исходи до 2028. године:

1. Повећана је економска самосталност жена кроз доступност локалних програма финансијске и стручне подршке за samozapošljavanje/предузетништво, посебно за жене са села и теже запошљиве групе.
2. Унапређен је положај жена у руралној економији и заштита права радница, мерено кроз повећање удела жена носилаца пољопривредних газдинстава са 15% на 20%, као и кроз функционисање механизма подршке (правна помоћ и промоција добрих пракси послодаваца).

Приоритет 4: Здравље и добробит жена

Унапређење превентивне и репродуктивне здравствене заштите, са посебним фокусом на доступност услуга женама на селу и јачање превенције кроз сарадњу са послодавцима и локалним ресурсима.

Очекивани исходи до 2028. године:

1. Повећан је обухват жена превентивним и репродуктивним здравственим услугама, укључујући повећање обухвата здравственом заштитом у првом триместру трудноће са 61,8% на најмање 75%.
2. Повећана је доступност здравствених услуга женама у руралним подручјима кроз теренске/мобилне моделе и систематску промоцију превентивних прегледа.
3. Унапређена је сарадња са послодавцима у циљу подстицања превентивних прегледа и скрининга за запослене жене.
4. Обезбеђен је континуитет локалне подршке родитељству и лечењу стерилитета (ВТО), уз бољу информисаност о праву и процедури.

Приоритет 5: Превенција и рано препознавање насиља

Јачање превенције и раног препознавања насиља кроз едукацију младих и бољу информисаност и оснаживање кључних актера у заједници, посебно у руралним срединама.

Очекивани исходи до 2028. године:

1. Унапређена је превенција вршњачког насиља и култура ненасиља кроз системске едукативне активности усмерене на младе (посебно дечаке и младиће).
2. Повећана је информисаност и капацитет за рано препознавање насиља у заједници, укључујући доступне информације о пријави и подршци и обучене кључне актере/пужаоце услуга (патронажа, геронтодомаћице, активисткиње и др.).

Приоритет 6: Оснаживање и активно учешће жена

Смањење изолације и јачање солидарности и видљивости жена, нарочито на селу, кроз теренске програме умрежавања и кампање које доприносе промени стереотипа и равноправнијој подели улога.

Очекивани исходи до 2028. године:

1. Смањена је социјална изолација и повећано умрежавање жена, посебно у руралним срединама, кроз редовне теренске и менторске формате подршке.
2. Повећана је видљивост женског рада и промовисана равноправнија подела улога у породици и заједници кроз програме и кампање које укључују и мушкарце као савезнике.

Посебни циљеви ЛАП-а (по чл. 13. Закона о планском систему)

Шест стратешких приоритета ЛАП-а груписани су у три посебна циља, у складу са „Програмом унапређења родне равноправности у Општини Трстеник”, чији је овај ЛАП оперативни (акциони) део у смислу чл. 18. Закона о планском систему. Овим се обезбеђује доследност циљева на свим нивоима планирања (посебни циљеви → приоритети као тематски стубови → мере → активности) и поштовање ограничења из чл. 13. и 15. Закона (до три посебна циља за програм). Постојећи стратешки приоритети ЛАП-а задржани су као тематски стубови у оквиру одговарајућих посебних циљева — без промене мера и активности.

Посебни циљ	Обухвата стратешке приоритете	Веза са Планом развоја општине Трстеник 2021–2027
ПЦ1 – Унапређено родно одговорно управљање и активно учешће жена у јавном и политичком животу на локалном нивоу	Приоритет 1 (Родна одговорна управа и учешће у одлучивању) + Приоритет 6 (Оснаживање и активно учешће жена)	Приоритет 3, мера 3.3 (социјална инклузија); Приоритет 3, мера 3.4 (друштвена инфраструктура – култура и спорт); хоризонтална веза са Приоритетом 1 Плана развоја у делу институционалних капацитета
ПЦ2 – Повећана економска и социјална сигурност жена и једнак приступ ресурсима и услугама	Приоритет 2 (Социјална укљученост и услуге подршке у заједници) + Приоритет 3 (Економско оснаживање и положај жена на тржишту рада)	Приоритет 3, мера 3.3 „Унапређење социјалне и здравствене заштите и социјална инклузија”; Приоритет 1, мере 1.2 (финансијска подршка запошљавању) и 1.3 (подршка предузетништву); Приоритет 2, мера 2.2 (подршка руралном развоју)
ПЦ3 – Унапређено здравље и безбедност жена, уз јачање превенције и раног препознавања насиља	Приоритет 4 (Здравље и добробит жена) + Приоритет 5 (Превенција и рано препознавање насиља)	Приоритет 3, мера 3.3 „Унапређење социјалне и здравствене заштите и социјална инклузија”

Општи циљ и посебни циљеви ЛАП-а идентични су онима утврђеним у „Програму унапређења родне равноправности у Општини Трстеник” (одељак 4.3 Програма). У случају накнадних измена Програма, ЛАП ће бити усклађен у складу са чл. 23. Закона о планском систему и чл. 18. истог Закона који утврђује да је акциони план саставни део програма.

3.1 Стратешки приоритет 1: Родна одговорна управа и учешће у одлучивању

3.1.1 Полазиште и оправданост приоритета

Положај жена у општини Трстеник показује да постоје значајни позитивни помаци на највишем локалном нивоу одлучивања. На нивоу Скупштине општине је 40.1% одборница и председница општине је жена. Ипак, истовремено је присутан изражен родни јаз на нивоу који је најближи грађанима – месним заједницама (МЗ).

У саветима месних заједница жене су изразито ниско заступљене: чине свега 13,25% чланова, док у чак 55% месних заједница нема ниједне жене у савету. Овај дисбаланс има директне последице на квалитет живота и локални развој, јер се одлуке о комуналним, инфраструктурним и развојним питањима у селима и мањим срединама доносе без довољног учешћа жена, укључујући жене из руралних средина, старије жене и друге вишеструко рањиве групе.

Поред учешћа у одлучивању, анализа је показала да општина има успостављене механизме за родну равноправност, као што су Савет и Комисија, али да је њихов рад потребно додатно ојачати, учинити видљивијим и оперативнијим, како би могли да воде имплементацију ЛАП-а, координишу актере и обезбеде континуитет. Додатно, родно одговорно буџетирање (РОБ), иако је препознато као кључни инструмент интеграције родне перспективе у јавне политике, још увек није у потпуности интегрисано у све релевантне буџетске програме, што отежава планирање, финансирање и доказиво праћење ефеката мера које унапређују положај жена.

Из наведених разлога, овај приоритет је постављен као институционални стуб читавог ЛАП-а: без функционалног механизма, јасних одговорности, података и родно одговорног планирања и буџетирања, ризик је да активности остану спорадичне и зависне од појединачних иницијатива, уместо да буду системски део рада општине и партнерских институција.

3.1.2 Посебни циљ приоритета и очекивани исходи до 2028. године

Посебни циљ приоритета 1:

До краја 2028. године, Општина Трстеник је ојачала механизме родне равноправности и успоставила функционалан модел родно одговорног планирања и буџетирања, уз мерљиво повећање учешћа жена у одлучивању на нивоу месних заједница и локалних тела.

Очекивани исходи (2026–2028):

1. Савет за родну равноправност функционише као оперативно координационо тело за спровођење ЛАП-а (планирање, праћење, извештавање, јавна видљивост и међусекторска координација).
2. Повећано је учешће жена у одлучивању на нивоу месних заједница, мерено кроз:
 - раст удела жена у саветима МЗ са 13,25% на 25% и
 - смањење удела месних заједница без иједне жене у савету са 55% на 20%.
3. Родно одговорно буџетирање је унапређено тако да омогући јасније повезивање планираних мера са средствима и видљивије праћење издвајања која утичу на потребе жена у различитим секторима (социјална заштита, здравље, економија, образовање, култура, спорт и др.).

Табела 3.1–1: Показатељи исхода за Приоритет 1

Шифра	Показатељ исхода (дефиниција)	Јединица мере	Почетна вредност (2025)	Циљана вредност (2028)	Учесталост праћења	Извор провере
П1-ОУТ1	Удео жена међу члановима савета МЗ (збирно за све МЗ)	%	13,25%	≥ 25%	годишње	Евиденције/ решења о саставу савета МЗ, општинска управа
П1-ОУТ2	Удео МЗ у којима у савету нема ниједне жене	%	55%	≤ 20%	годишње	Евиденције/ решења о саставу савета МЗ
П1-ОУТ3	Оперативност Савета за родну равноправност	да/не	не	да	годишње	Записници, план рада, извештај, веб-страница општине

Напомена: П1-ОУТ3 је постављен као „комбиновани“ индикатор (оперативни минимум) јер обезбеђује да механизам није формалан, већ мерљиво активан и јавности видљив.

3.1.3 Мере у оквиру приоритета 1

У оквиру приоритета 1 дефинисане су две међусобно повезане мере:

- М1.1 – Институционално јачање и родно одговорно буџетирање
- М1.2 – Подстицање женског лидерства и учешћа у одлучивању

Мера М1.1: Институционално јачање и родно одговорно буџетирање

Период спровођења: 2026–2028 (континуирано, са годишњим циклусом планирања и извештавања)

Носилац: Савет за родну равноправност у сарадњи са Општинском управом (одељења надлежна за буџет/финансије, планирање и друштвене делатности)

Кључни партнери: Комисија за родну равноправност, Општинско веће, Скупштина општине, буџетски корисници (установе/ЈП), ОЦД

Опис и логика интервенције

Ова мера обезбеђује одрживост ЛАП-а кроз јачање институционалног капацитета да се:

- (1) мере и активности координишу и спроводе,
- (2) резултати прате кроз индикаторе и извештаје, и
- (3) финансирање системски везује за приоритете и родне ефекте кроз РОБ.

Професионализација и функционално ојачавање Савета за родну равноправност као оперативног тела смањује ризик да се ЛАП сведе на повремене активности. Истовремено, развој РОБ-а омогућава да се мере у свим приоритетима планирају и финансирају на начин који је транспарентан и мерљив, посебно у секторима где су потребе жена традиционално мање видљиве (нпр. спорт, пољопривреда, комуналне услуге, култура).

Очекивани резултат мере

До краја 2028. године, Савет за родну равноправност функционише као оперативни механизам за координацију ЛАП-а (са јасним одговорностима, ресурсима и видљивошћу), а РОБ је унапређен тако да буџетски корисници применом заједничких правила и алата планирају и прате родно релевантна издвајања и ефекте.

Табела 3.1–2: Показатељи резултата за меру М1.1

Шифра	Показатељ резултата	Јединица	Почетна вредност (2025)	Циљана вредност (2028)	Извор провере
M1.1-P1	Број седница Савета годишње	број	0	≥ 4	Записници
	Постојање годишњег плана рада на годишњем нивоу	да/не	не	да	Годишњи план рада
	Годишњи извештаја о ЛАП-у	да/не	не	да	Извештај, веб-сајт општине
M1.1-P2	Успостављена плаћена координациона функција/ позиција за рад Савета (опис, решење, уговор/ангажман)	да/не	не	да	Одлука/ решење, опис посла, документација о ангажману

M1.1-P3	Број буџетских програма/ПА који садрже родно релевантне циљеве/индикаторе или родну анализу у буџетској документацији	број	4	8	Нацрт и усвојени буџет, образложења, извештаји о извршењу
M1.1-P4	Број обучених буџетских корисника/службеника за РОБ (са евалуацијом знања/примене)	број	1	10	Извештаји о обуци, спискови, тест/анкета

Активности у оквиру мере M1.1

A1.1.1 Подришка за рад Савета за родну равноправност кроз увођење плаћене координационе позиције и обезбеђивање средстава за рад Савета

- Кључни продукти:
 1. Одлука/решење о ангажовању (опис посла и одговорности: координација ЛАП-а, праћење индикатора, извештавање, комуникација и координација партнера);
 2. Годишњи план рада Савета;
 3. Квартални преглед напретка и годишњи извештај о спровођењу ЛАП-а;
 4. Веб-страница/подстраница ЛАП-а (основне информације, документи, извештаји, контакти).
- Рок: 2026 (успостављање), 2026–2028 (континуирано)
- **Носилац:** Савет за родну равноправност, Општинска управа
- **Кључни партнери:** Општинско веће, Скупштина општине, ОЦД

A1.1.2 Наставак имплементације родно одговорног буџетирања (РОБ)

- Кључни продукти:
 1. Упутство/интерни протокол за буџетске кориснике (шта достављају у процесу припреме буџета из угла РОБ-а);
 2. Обуке за релевантна одељења и буџетске кориснике;
 3. Укључивање РОБ елемената у најмање 8 буџетских програма/ПА до 2028;
 4. Годишњи преглед „родно релевантних издвајања“ са кратком анализом ефеката.
- Рок: континуирано, са кључним фазама у циклусу припреме буџета
- **Носилац:** Одељење за финансије/буџет, Савет
- **Кључни партнери:** буџетски корисници, јавне установе, ОЦД/стручњаци за РОБ

Мера М1.2: Подстицање женског лидерства и учешћа у одлучивању

Период спровођења: 2026–2028

Носилац: Савет за родну равноправност уз укључење општинских одељења надлежних за друштвене делатности, образовање и омладину

Кључни партнери: Савети МЗ, школе, локални медији, ОЦД, успешне жене/менторке из заједнице, привредни субјекти

Опис и логика интервенције

Ова мера адресира кључни структурни проблем ниског учешћа жена у одлучивању на нивоу МЗ, као и генерално учешћа у доношењу одлука. Истовремено делује на три нивоа која се међусобно појачавају:

1. Мобилизација и подршка женама у заједници да се укључе у МЗ и локална тела (информисање, охрабривање, практична подршка, умрежавање).
2. Рани подстицај лидерства код девојчица и младих жена кроз видљиве узоре и непосредан контакт са успешним женама из јавног и приватног сектора.
3. Структурисано професионално оснаживање жена у јавном сектору/јавном животу (вештине, каријерно вођење, менторство), како би се повећала њихова спремност и капацитет за преузимање одговорних улога.

Оваква „путања лидерства“ је критична за средине где су стереотипи, породична подршка и самопоуздање препознати као баријере за женско кандидовање и јавни ангажман.

Очекивани резултат мере

До краја 2028. године, повећан је број жена које су мотивисане, информисане и оспособљене за учешће у саветима МЗ и другим локалним телима, уз истовремено подигнуте лидерске амбиције девојчица и ојачане компетенције жена у јавном животу кроз структурисане програме подршке.

Табела 3.1–3: Показатељи резултата за меру М1.2

Шифра	Показатељ резултата	Јединица	Почетна вредност (2025)	Циљана вредност (2028)	Извор провере
М1.2-Р1	Број жена које су учествовале у иницијативи „Жене за свој комшилук“	број	0	300	Спискови учесница, извештаји, евиденција Савета

M1.2-P2	Број одржаних радионица у оквиру програмом „Лидерке будућности“	број	0	12	Потврде школа, извештаји, фото/медијска документација
M1.2-P3	Број жена које су прошле програм стручних обука и каријерног вођења	број	0	≥10	Извештаји о обуци

Активности у оквиру мере M1.2

A1.2.1 Иницијатива „Жене за свој комшилук“ – подршка женама заинтересованим за избор/учешиће у месним заједницама

- Кључни продукти:
 1. План и календар теренских инфо-сесија у МЗ (приоритетно у МЗ где нема жена у савету);
 2. Информативни пакет (права и улога МЗ, процедуре, примери добрих пракси, контакти за подршку);
 3. Менторска подршка заинтересованим женама (индивидуално или групно);
 4. Комуникациона кампања кроз локалне медије, друштвене мреже и огласне табле у МЗ.
- Рок: 2026–2028 (са интензивирањем у периодима избора/обнова савета МЗ – уколико је применљиво)
- **Носилац:** Савет за родну равноправност
- **Кључни партнери:** Савети МЗ, ОЦД, локални медији
- Препорука: обезбедити приступачне термине и локације; планирати подршку за жене са села (трошкови превоза/теренски приступ) где је могуће кроз буџет или партнерства.

A1.2.2 Програм „Лидерке будућности“ – интерактивне посете успешних жена основним и средњим школама

- Кључни продукти:
 1. Листа „узора“ (председница општине, успешне предузетнице, спортисткиње, стручњакиње, активисткиње) и план посета;
 2. Методологија интерактивне сесије;
 3. годишњи извештај о реализацији.
- Рок: 2026–2028 (континуирано)
- **Носилац:** Савет за родну равноправност

- **Кључни партнери:** школе, педагошко-психолошке службе, локални медији
- Препорука: садржај прилагодити узрасту и обезбедити инклузиван приступ и поруке које не репродукују стереотипе.

A1.2.3 Програм подршке за развој вештина

- Кључни продукти:
 1. Јавни позив и критеријуми селекције, уз предност за жене из руралних средина и рањивих група;
 2. Процена потенцијала и индивидуални план развоја;
 3. Имплементација индивидуалног плана развоја;
 4. Завршни извештај са резултатима и препорукама за наредни циклус.
- Рок: 2026–2027 (један циклус) + могућност наставка/понављања 2028
- **Носилац:** Савет за родну равноправност
- **Кључни партнери:** стручњаци, ОЦД, привреда
- Препорука: трошкове обука и ангажовања стручњака; опција ко-финансирања кроз партнерства/пројекте.

Претпоставке, ризици и мере ублажавања

Спровођење приоритета 1 зависи од политичке и институционалне подршке, као и од способности да се превазиђу дубоко укоревени стереотипи. У наставку је предложени регистар ризика.

Табела 3.1–4: Ризици и мере ублажавања

Ризик	Вероватноћа/ утицај	Опис ризика	Мере ублажавања	Носилац праћења
Недовољно финансирање/админ истративна одлагања	Средње/високо	Одлагање увођења плаћене координације и/или недовољан оперативни буџет Савета за родну равноправност	Унапред планирати у буџету; усвојити јасан опис посла и годишњи план; квартално извештавање Општинском већу	Савет, Одељење за финансије
Формализација без стварне оперативности	Средње/високо	Савет постоји, али без редовних седница, плана и јавног извештаја	Увести обавезу годишњег плана и извештаја; јавна видљивост; индикатор П1-ОУТ3 као услов	Савет

Отпор/инертност у МЗ	Високо/средње	Низак одзив и отпор укључивању жена у савете МЗ	Теренски рад и директна комуникација; укључити „локалне савезнике“ (поштоване жене/мушкарце); медијска подршка; фокус на МЗ без жена у савету	Савет, партнери у МЗ
Перзистентни стереотипи и недостатак породичне подршке	Високо/ високо	Жене одустају од учешћа због притисака и страха од јавне изложености	Менторство, групе подршке, видљиви узор; комуникационе поруке усмерене и на мушкарце као савезнике; „безбедни“ формати учешћа	Савет, ОЦД, медији
Недостатак квалитетних пружалаца обука/менторства	Средње/ средње	Активност А1.2.3 не даје очекиване ефекте	Јасни критеријуми набавке/избора; пилот и евалуација; укључивање локалних и националних стручњака	Савет
Недовољна интеграција РОБ у буџетски циклус	Средње/високо	РОБ остане декларативан и не уђе у документацију	Упутство/протокол за буџетске кориснике; обуке; минимални сет РОБ елемената; годишњи преглед родно релевантних издавања	Одељење за финансије, Савет

Кључни актери и партнерства

За реализацију приоритета 1, улоге су распоређене на следећи начин:

- Савет за родну равноправност – централна координација: планирање, праћење индикатора, извештавање, међусекторска координација, јавна видљивост и комуникација са заједницом.
- Комисија за родну равноправност – подршка у креирању и усаглашавању мера, иницирању тема у органима општине и праћењу примене.
- Општинска управа – носилац РОБ процеса, укључивање родне перспективе у буџетску документацију и извештаје о извршењу.

- Скупштина општине и Општинско веће – подршка имплементацији, усвајање извештаја, обезбеђивање политичког континуитета.
- Месне заједнице и савети МЗ – кључни партнери за мобилизацију, логистику теренских активности и отварање простора за учешће жена.
- Основне и средње школе – реализација програма „Лидерке будућности“, подршка девојчицама и промена ставова.
- Организације цивилног друштва и локални медији – теренски приступ, подршка женама, кампање, видљивост и јавни дијалог.
- Национални партнери/програми за РОБ и јачање механизма – по потреби методолошка подршка, обуке, менторство.

3.2 Стратешки приоритет 2: Социјална укљученост и услуге подршке у заједници

3.2.1 Полазиште и оправданост приоритета

Стратешки приоритет 2 усмерен је на то да систем подршке у заједници у општини Трстеник постане територијално доступан, проактиван и родно одговоран, тако да ниједна жена не буде искључена из права и услуга због места становања, сиромаштва, старости, инвалидитета или изложености насиљу.

Анализа стања показује да се Трстеник суочава са специфичним изазовима који директно утичу на доступност услуга:

- Општина је разуђена са 51-им насељеним местом, док значајан део становништва живи ван градског језгра, што повећава трошак и сложеност приступа институцијама;
- Присутно је старење становништва и „феминизација старости“, са посебним ризицима за жене у самачким домаћинствима на селу;
- Јавни превоз и мобилност представљају реалну баријеру за жене, нарочито старије, жене са инвалидитетом и жене без прихода, што доводи до тога да услуге концентрисане у граду остају недоступне женама којима су најпотребније;
- Капацитети за теренски рад у систему социјалне заштите и повезаним сервисима нису довољни да покрију потребе разуђене општине, па је често присутан реактиван приступ који карактерише интервенција по пријави, односно у кризи, уз ограничене превентивне активности.

Поред тога, уочен је системски недостатак континуиране психосоцијалне подршке и програма оснаживања жена. У условима високог терета неплаћеног рада, изолације и стреса, посебно код жена са села, породиља, жртава насиља, одсуство доступних сервиса доприноси да се проблеми продубљују пре него што жена уопште затражи помоћ. Додатно, организације цивилног друштва често немају сопствене просторије, а у заједници не постоји стабилан, сигуран и неутралан простор у којем жене могу да добију информације, подршку и саветовање.

Трећи сегмент приоритета односи се на стамбену сигурност и доступност привременог смештаја женама које су вишеструко рањиве, нарочито женама са искуством насиља. Анализа је показала да постојећа решења имају ограничења у:

- Економској доступности (женама без прихода је тешко да покрију основне животне трошкове током боравка у транзитном смештају),
- Физичкој приступачности (архитектонска неприлагођеност за жене са инвалидитетом),
- Одрживости осамостаљивања (недостатак подршке за самостално становање након изласка из привременог смештаја).

Због свега наведеног, овај приоритет је постављен као практичан механизам за смањење неједнакости жена из урбаних и руралних средина и као оперативна подршка осталим приоритетима ЛАП-а: мобилни теренски рад и „Женски центар“ су тачке које могу рано препознати потребе, упутити жене ка услугама и подстаћи правовремену подршку, укључујући заштиту од насиља, психосоцијалну подршку и социјалну заштиту.

3.2.2 Посебни циљ приоритета и очекивани исходи до 2028. године

Посебни циљ приоритета 2:

До краја 2028. године, Општина Трстеник је унапредила доступност и квалитет услуга подршке женама у заједници кроз прелазак са реактивног на проактиван рад, обезбеђивање психосоцијалних сервиса и јачање стамбене сигурности вишеструко рањивих жена, уз партнерство са цивилним сектором.

Очекивани исходи (2026–2028):

1. Успостављен је функционалан модел теренске подршке женама у руралним подручјима (проактиван рад, информисање, административна помоћ и упућивање ка институцијама и пружаоцима услуга).
2. Обезбеђен је континуитет психосоцијалне подршке и оснаживања жена кроз годишње програме финансиране у партнерству са ОЦД и кроз функционалан „Женски центар“ као приступачан ресурс у заједници.
3. Унапређена је стамбена подршка рањивим женама кроз материјалну подршку за трошкове живота током боравка у транзитном смештају, обезбеђену приступачност за жене са инвалидитетом, јасно нормативно уређену услугу и намењену једнократну подршку за стамбено осамостаљивање.

Табела 3.2–1: Показатељи исхода за Приоритет 2

Шифра	Показатељ исхода	Јединица мере	Почетна вредност (2025)	Циљана вредност (2028)	Учесталост праћења	Извор провере
-------	------------------	---------------	-------------------------	------------------------	--------------------	---------------

П2-ОУТ1	Број јединствених жена из руралних подручја које су оствариле контакт и подршку кроз мобилни тим	број	0	≥ 450	квартално/годишње	Евиденција мобилног тима
П2-ОУТ2	Проценат жена упућених од стране мобилног тима које су у року од 30 дана оствариле приступ бар једном праву/услугу (ЦСР, здравство, услуга у заједници, правна помоћ, ОЦД сервис)	%	0	$\geq 60\%$	квартално	Евиденција упућивања и повратне информације партнера (агрегирано)
П2-ОУТ3	Број жена које су користиле психосоцијалну подршку/оснаживање (индивидуално или групно) кроз финансиране програме ОЦД и/или у „Женском центру“	број	0	≥ 200	годишње	Извештаји ОЦД, евиденције „Женског центра“ (агрегирано)
П2-ОУТ4	Проценат корисница транзитног смештаја које имају стабилно становање 6 месеци након изласка.	%	0	$\geq 70\%$	годишње	Евиденција ЦСР

3.2.3 Мере у оквиру Приоритета 2

У оквиру приоритета 2 дефинисане су три међусобно повезане мере:

- М2.1 – Успостављање мобилног тима за унапређење приступа услугама
- М2.2 – Програмска подршка менталном здрављу и оснаживању жена

- M2.3 – Унапређење доступности становања и стамбена подршка

Мера M2.1: Успостављање мобилног тима за унапређење приступа услугама

Период спровођења: 2026–2028 (успостављање у 2026; континуитет 2026–2028)

Носилац: Општина Трстеник у сарадњи са Центром за социјални рад Трстеник и Саветом за родну равноправност

Кључни партнери: Дом здравља Трстеник, месне заједнице, Црвени крст Трстеник, ОЦД, локални медији

Опис и логика интервенције

Кључни проблем у Трстенику није само недовољна развијеност услуга, већ и немогућност да жене са села дођу до услуга, да разумеју процедуре и да издрже административни и логистички терет. Због тога мера уводи мобилни, проактиван приступ који излази на терен уместо да чека да се жена сама појави у институцији.

Предвиђено је да мобилни тим у овој фази развоја чини један стручни радник, уз учешће других профила по потреби, са јасно ограниченим и реалним задатком:

- Информисање о правима и услугама (социјална заштита, здравство, локалне услуге, правна помоћ, ОЦД подршка),
- Административна подршка (помоћ око захтева, прикупљање информација, заказивање/упућивање),
- Повезивање са институцијама и пружаоцима услуга (упућивање и праћење исхода упућивања),
- Мапирање потреба и рано препознавање ризика (социјална изолација, занемаривање, сиромаштво, потенцијално насиље – уз безбедно упућивање на надлежне службе).
- Јачање мрежа у заједници (подршка за развој волонтеризма, мапирање контакт тачака у селима за брзу реакцију)

Да би модел био буџетски одржив:

- Мобилни радник користи постојеће ресурсе ЈЛС кад год је могуће (канцеларијски простор, телефон/лаптоп, службено возило по потреби или рефундација путних трошкова по јасним правилима),
- Теренске посете се организују по годишњем распореду (груписање МЗ по зонама ради уштеде времена и трошкова),
- Уводи се једноставан систем евиденције

Очекивани резултат мере

До краја 2028. године, успостављен је и функционише проактиван теренски модел подршке женама у руралним подручјима, који доводи до мерљиво већег приступа правима и услугама и смањења социјалне изолације, уз јасну координацију са „Женским центром“ и партнерским институцијама.

Табела 3.2–2: Показатељи резултата за меру М2.1

Шифра	Показатељ резултата	Јединица	Почетна вредност (2025)	Циљана вредност (2028)	Извор провере
М2.1-Р1	Мобилни радник/ца ангажован/а за рад мобилног тима (1 извршилац).	да/не	не	да	Решење/ уговор (ангажовање мобилног радника/це)
М2.1-Р2	Број теренских дана/посета реализованих по месецу (или кварталу)	број	0	≥ 120	Месечни извештај мобилног тима (агрегирано)
М2.1-Р3	Број упућивања ка правима/услугама које је издао мобилни тим	број	0	≥ 200	Евиденција упућивања
М2.1-Р4	Проценат упућивања мобилног тима реализованих у року ≤ 30 дана.		0%	$\geq 60\%$	Евиденција упућивања и повратне информације партнера (агрегирано)
М2.1-Р5	Квартални агрегирани извештај о типу потреба у руралним МЗ	да/не	не	да	Квартални извештаји Савету/општини

Активности у оквиру мере М2.1

А2.1.1 Формирање мобилног тима – запошљавање једног стручног радника који обилази жене у руралним подручјима и оперативно координира рад „Женског центра“

- Кључни продукти:
 1. Решење/уговор о запослењу и опис посла (минимум: теренски рад, евиденција, упућивање, учешће у раду „Женског центра“);
 2. Процедура упућивања и сарадње са ЦСР, Домом здравља, МЗ и ОЦД;
 3. Стандардизовани образац евиденције (анонимизовано/агрегирано за извештавање) и правила за заштиту података;
 4. Годишњи распоред теренских излазака по зонама (МЗ груписане ради уштеде);
 5. Основна опрема: телефон, лаптоп/таблет (користити постојеће ресурсе где је могуће).
- Рок: Q1–Q3 2026 (успостављање); даље континуирано
- **Носилац:** Општинска управа
- **Кључни партнери:** ЦСР, Дом здравља, Савет за РР, МЗ, ОЦД
- Препорука: уместо набавке возила, користити постојећи фонд службених возила/рефундацију теренских трошкова; уместо сложених ИТ решења, користити табеларну евиденцију и униформне обрасце.

А2.1.2 Теренски рад и подршка – проактиван обилазак жена на селу, информисање о правима, административна помоћ и повезивање са институцијама/пружаоцима услуга

- Кључни продукти:
 1. Месечни план теренских посета и месечни извештај;
 2. Информативни пакет „Права и подршка“;
 3. Евиденција упућивања и праћење исхода (агрегирано);
- Рок: 2026–2028 (континуирано)
- **Носилац:** мобилни радник/ца
- **Кључни партнери:** МЗ, ЦСР, Дом здравља, ОЦД, Црвени крст
- Препорука: обавезно планирати посете у терминима приступачним женама (нпр. пре подне за старије; по потреби у договору); где је могуће обезбедити кућну посету женама теже покретљивости; минимум разврставања података: пол, старост (групе), град/село (без личних података у извештајима).

Мера М2.2: Програмска подршка менталном здрављу и оснаживању жена

Период спровођења: 2026–2028

Носилац: Општина Трстеник у сарадњи са „Женским центром“ и Центром за социјални рад Трстеник

Кључни партнери: Савет за родну равноправност, ОЦД, Дом здравља Трстеник, школе, локални медији

Опис и логика интервенције

Мера одговара на идентификован недостатак континуиране психосоцијалне подршке и на постојање стигме у вези са тражењем психолошке помоћи, нарочито у мањим срединама. Практично решење у локалном контексту је двокомпонентно:

1. Успостављање програмског оквира за финансирање услуга подршке путем јавних конкурса за ОЦД;

2. Успостављање „Женског центра“ као функционалног простора у власништву општине који служи као место за окупљање, едукацију и рад са женама и као ресурсни простор за организације које немају сопствене капацитете.

С обзиром на ограничен буџет ЈЛС, „Женски центар“ се планира као мултифункционалан и одржив простор - када се не користи за програме подршке, може се користити и у комерцијалне сврхе (нпр. изнајмљивање за радионице, обуке, састанке), уз јасна правила да се не угрожава безбедност, поверљивост и намена простора за жене.

Очекивани резултат мере

До краја 2028. године, општина има успостављен и финансијски одржив модел психосоцијалне подршке и оснаживања жена, а „Женски центар“ функционише као приступачан и видљив ресурс у заједници.

Табела 3.2–3: Показатељи резултата за меру М2.2

Шифра	Показатељ резултата	Јединица	Почетна вредност (2025)	Циљана вредност (2028)	Извор провере
М2.2-Р1	Број спроведених годишњих јавних позива/конкурса за ОЦД програме психосоцијалне подршке/оснаживања.	да/не	0	да	Текст јавног позива, одлуке за доделу средстава, уговори
М2.2-Р2	„Женски центар“ адаптиран и опремљен, са усвојеним правилником о коришћењу	да/не	не	да	Фотодокументација, правилник

M2.2-P3	Број жена које су користиле услуге психосоцијалне подршке или оснаживања (финансирани програми ОЦД и/или „Женски центар“)	број	0	≥ 200	Агрегиране евиденције ОЦД и „Женског центра“
M2.2-P4	Проценат корисница које су задовољне квалитетом услуге (оцена $\geq 4/5$).	%	0%	≥ 80	Евалуациони упитник

Активности у оквиру мере M2.2

A2.2.1 Успостављање програмског и финансијског оквира за подршку – дефинисање буџетских линија и правилника за јавни позив

- Кључни продукти:
 1. Предлог буџетских линија за услуге подршке;
 2. Правилник за јавни позив;
 3. Јавни позив и образац извештавања (једноставан, али мерљив).
- Рок: Q2–Q3 2026 (успостављање), потом сваке године (ажурирање/конкурс)
- **Носилац:** Општина Трстеник и Савет за родну равноправност
- Препорука: уместо великог броја малих неповезаних активности, фокусирати конкурс на 2–3 приоритета (нпр. психосоцијална подршка, групе оснаживања, подршка женама из руралних МЗ) и тражити јасне индикаторе по програму.

A2.2.2 Уређење и опремање „Женског центра“ – адаптација простора који ће бити место за окупљање, едукацију и рад са женама, са могућношћу комерцијалног коришћења

- Кључни продукти:
 1. Одлука о додели простора и план адаптације (фазно, по приоритетима);
 2. Минимална адаптација за функционалност и безбедност (грејање/санитарни услови/осветљење/намештај);
 3. Правилник о коришћењу;
 4. Обезбеђена приступачност у мери у којој је реално (безбедан улаз, тоалет ако је могуће; план за фазно унапређење приступачности).

- Рок: 2026–2027 (успостављање), 2028 (пуно функционисање и финансијска одрживост)
- **Носилац:** Општина Трстеник и Савет за родну равноправност
- **Кључни партнери:** ОЦД, донатори, ЦСР, мобилни тим
- Предлог: применити фазни приступ (основна функционалност прво), користити донације за опрему; комерцијални приход усмерити у трошкове одржавања центра (уз транспарентност).

A2.2.3 Обезбеђивање услуга психосоцијалне подршке и оснаживања – годишњи конкурси за ОЦД за пружање стручних услуга

- Кључни продукти:
 1. Уговорени програми са ОЦД;
 2. План упућивања: сарадња мобилног тима, ЦСР и Дома здравља са ОЦД пружаоцима;
 3. Евалуација: минимум једноставан инструмент задовољства и индикатор промене.
- Рок: 2026–2028 (сваке године)
- **Носилац:** Општина Трстеник
- **Кључни партнери:** ОЦД, „Женски центар“, мобилни тим, ЦСР, Дом здравља
- Предлог: обезбедити да је део услуга приступачан женама са села (теренски или хибридни формат, телефоном/онлајн по потреби), и да се подаци разврставају (минимум град/село и старосне групе).

Мера М2.3: Унапређење доступности становања и стамбена подршка за вишеструко рањиве жене

Период спровођења: 2026–2028

Носилац: Општина Трстеник у сарадњи са Центром за социјални рад Трстеник

Кључни партнери: ОЦД, Дом здравља Трстеник, Савет за родну равноправност

Опис и логика интервенције

Стамбена сигурност је кључна за излазак из сиромаштва и насиља. У Трстенику су идентификоване три критичне баријере које ова мера адресира интегрисано:

1. Економска баријера: жене без прихода не могу да покрију основне животне трошкове током боравка у транзитном смештају;
2. Физичка баријера: потребна је приступачност и функционална подршка за жене са инвалидитетом;
3. Одрживост осамостаљивања: након изласка из транзитног смештаја, женама је потребна подршка ка самосталном становању (депозит, прва кирија, основна опрема), иначе расте ризик повратка у небезбедно окружење.

Мера уводи комбинацију нормативних, инфраструктурних и финансијских решења која су релативно буџетски контролисана јер су циљана (само за најрањивије) и подложна јасним критеријумима и доказима трошка.

Очекивани резултат мере

До краја 2028. године, услуга привременог смештаја у општини је доступнија, приступачнија и функционално уређена: жене без прихода могу да користе смештај без ризика од егзистенцијалне угрожености, обезбеђена је приступачност за жене са инвалидитетом, правила су јасна и

транспарентна, а постоји и механизам који омогућава одрживо стамбено осамостаљивање након изласка.

Табела 3.2–4: Показатељи резултата за меру М2.3

Шифра	Показатељ резултата (дефиниција)	Јединица	Почетна вредност (2025)	Циљ (2028)	Извор провере
М2.3-Р1	Усвојена локална одлука/измена акта којом се уводи покриће трошкова живота за кориснице транзитног смештаја без прихода.	да/не	не	да	Одлука/измена акта, решења о остваривању права (агрегирано)
М2.3-Р2	Број транзитних станова који испуњавају минималне стандарде физичке приступачности за жене са инвалидитетом.	број	0	1	Техничка документација, записник о пријему, чек-листа приступачности
М2.3-Р3	Усвојен правилник о функционисању привременог смештаја.	да/не	не	да	Правилник, образац уговора
М2.3-Р4	Број корисница које су добиле једнократну подршку за стамбено осамостаљивање (депозит/прва кирија/основна опрема)	број	0	≥ 10	Евиденције општине/ЦСР, одлуке о додели (агрегирано)

Активности у оквиру мере М2.3

А2.3.1 Материјална подршка за трошкове живота – увођење права на покривање трошкова за кориснице транзитног стана без сопствених прихода

- Кључни продукти:
 1. Измена локалне одлуке/акта о социјалној заштити (увођење права и услова);
 2. Критеријуми и лимити (нпр. максималан износ месечно, трајање, доказивање прихода);
 3. Модел исплате који је финансијски одговоран (преорука: ваучери/робна подршка или директно плаћање конкретних трошкова где је применљиво).
- Рок: 2026 (усвајање), 2026–2028 (примена)
- **Носилац:** Општина Трстеник, ЦСР
- Препорука: увести јасне лимите и механизам контроле трошка; приоритетно за жене без прихода и са децом.

А2.3.2 Прилагођавање простора и подршка за асистенцију – адаптација стана за ОСИ и накнада за ангажовање подршке током боравка

- Кључни продукти:
 1. Израда документација и адаптација стана;
 2. Уведена накнада за асистенцију;
 3. Упутство за коришћење и безбедносни стандарди.
- Рок: 2026–2027 (адаптација), 2027–2028 (примена)
- **Носилац:** Општина Трстеник

А2.3.3 Нормативно уређење услуге – усвајање правилника о функционисању привременог смештаја

- Кључни продукти:
 1. Правилник који дефинише: намену, критеријуме, максимално трајање, права/обавезе, кућни ред, поверљивост, модел уговора.
- Рок: 2026 (најкасније 2027)
- **Носилац:** Општина Трстеник, ЦСР
- **Кључни партнери:** Савет за родну равноправност, ОЦД

А2.3.4 Подршка за стамбено осамостаљивање – намењена једнократна помоћ за трошкове успостављања самосталног живота након изласка из смештаја

- Кључни продукти:
 1. Буџетска линија и критеријуми (ко има право, лимит износа, доказивање трошка);
 2. Модел исплате који смањује ризик злоупотребе;
 3. Евиденција и извештај о резултатима.
- Рок: 2027–2028 (успостављање и примена)
- **Носилац:** Општина Трстеник, ЦСР
- Препорука: увести лимит и приоритетне групе (жене са децом, без прихода, жртве насиља), уз минимум административног оптерећења, директно плаћање депозита као преферирана опција.

Претпоставке, ризици и мере ублажавања

Табела 3.2–5: Ризици и мере ублажавања

Ризик	Вероватноћа/ утицај	Опис ризика	Мере ублажавања	Носилац праћења
Недовољан буџет за континуитет услуга	Средње/високо	Нема довољно средстава за плату мобилног радника/програме ОЦД/стамбене мере	Фазно увођење; комбиновање извора (буџет и донатори); комерцијално коришћење центра за одржавање	Општина Трстеник, Савет за родну равноправ ност
Преоптерећење једног мобилног радника	Високо/средње	Једна особа не може да покрије целу територију без ризика изгарања	Распоред по зонама; груписање посета; квартална супервизија	ЦСР
Низак одзив/неповерење жена	Средње/високо	Жене не траже помоћ због стигме и страха од „прича у селу“	Дискретан приступ, поверљивост, рад преко МЗ/патронаже; информисање без стигматизације; безбедни канални	Мобилни тим + партнери
„Женски центар“ не постане функционалан	Средње/средње	Простор постоји, али нема јасна правила, распоред, управљање	Правилник, календар, одговорно лице, минимални оперативни буџет, партнерство са ОЦД	Општина Трстеник
Нормативне измене касне	Средње/високо	Кашњење у изменама одлуке/правилника за стамбену подршку	Унапред планиран календар усвајања; радни тим (општина, ЦСР); јавна консултација по потреби	Општина Трстеник, ЦСР

Ризици поверљивости и заштите података	Средње/високо	Рад са осетљивим случајевима (насиље, сиромаштво, здравље)	Анонимизовано извештавање, минимални подаци, обука, правилник о евиденцији, сигурно чување	ЦСР
--	---------------	--	--	-----

Кључни актери и партнерства

- Општинска управа – финансирање, уговори, управљање простором, нормативне измене (одлуке/правилници).
- Центар за социјални рад – стручна процена, упућивање, сарадња у стамбеној подршци, координација случајева.
- Дом здравља (патронажа, изабрани лекари) – препознавање потреба на терену и упућивање; сарадња са мобилним тимом.
- Месне заједнице – логистика теренског рада, информисање, контакт са грађанима.
- ОЦД – пружање психосоцијалне подршке и програма оснаживања; учешће у конкурсима и извештавање.
- Савет за родну равноправност – стратешка координација приоритета, праћење индикатора, видљивост.
- Локални медији – информисање и дестигматизација (поруке усмерене на подршку и права).

3.3 Стратешки приоритет 3: Економско оснаживање и положај жена на тржишту рада

3.3.1 Полазиште и оправданост приоритета

Економска зависност жена дефинише се као стање у којем значајан део жена нема стабилан и/или довољан лични приход, контролу над продуктивним ресурсима (имовина, земља, приступ финансијама и субвенцијама), или реалан приступ достојанственом раду. Анализа стања у општини Трстеник указује да је економска зависност жена један од кључних структурних проблема који утиче на њихов укупни положај у заједници, укључујући могућност самосталног одлучивања, приступ ресурсима и излазак из неповољних или небезбедних животних околности. Према расположивим подацима, жене чине већину међу незапосленима (54% у октобру 2025. године; односно 1.487 жена), а посебно рањиву категорију представљају жене узраста 30–54 године. Исто тако подаци указују на пораст удела жена међу новопријављенима, са 60% у 2023 на 64% у 2025, што може да указује на већу изложеност жена прекидима радног ангажмана. Имајући ово у виду општина Трстеник је у оквиру Локалног акционог плана за запошљавање за 2025. годину жене препознала као једну од приоритетних група. Квалитативни налази додатно указују на присуство дискриминације при запошљавању и током радног односа, нарочито у приватном сектору, као и на висок терет неплаћеног рада и бриге који ограничава економске изборе жена.

Положај жена у руралним подручјима има специфичне препреке. Иако жене у пољопривреди носе значајан део рада, њихов допринос је често формално „невидљив“. Процена је да је удео жена носитељки пољопривредних газдинстава у Трстенику око 15%, што у пракси значи ограничен приступ субвенцијама, кредитима и другим развојним ресурсима, као и нижи степен социјалне сигурности.

Истовремено, Трстеник има реалне развојне потенцијале за женско предузетништво и руралну економију: производња и прерада хране, стари занати, локални туризам и услуге у заједници. Међутим, кључне баријере које жене препознају су недостатак почетног капитала, недовољна информисаност и ограничен приступ обукама, посебно у селима, као и страх од ризика и недостатак мреже подршке.

Због тога је овај приоритет постављен тако да комбинује три комплементарне интервенције:

1. Директна финансијска и стручна подршка женском предузетништву, са фокусом на теже запошљиве групе и жене са села;
2. Оснаживање жена у пољопривреди кроз видљивост, тржишни наступ и подршку формализацији статуса;
3. Заштита радних права радница и промоција добрих пракси послодаваца, како би се смањила дискриминација по основу пола и родитељства.

3.3.2 Посебни циљ приоритета и очекивани исходи до 2028. године

Посебни циљ приоритета 3 (исход):

До краја 2028. године, Општина Трстеник је унапредила економску самосталност жена кроз финансијску и стручну подршку женском предузетништву и руралној економији, уз успостављене механизме подршке за заштиту радних права и промоцију родно одговорних пракси послодаваца.

Очекивани исходи (2026–2028):

1. Повећана је економска самосталност жена кроз доступност локалних програма финансијске и стручне подршке за самозапошљавање и предузетништво, посебно за жене са села и теже запошљиве групе.
2. Унапређен је положај жена у руралној економији и заштита права радница, мерено кроз број жена које су уз подршку програма формализовале статус на пољопривредном газдинству и кроз број реализованих правних саветовања/случајева подршке.

Табела 3.3–1: Показатељи исхода за Приоритет 3

Шифра	Показатељ исхода (дефиниција)	Јединица а мере	Почетна вредност	Циљана вредност (2028)	Учесталост	Извор провере
ПЗ-ОУТ1	Број жена које су оствариле финансијску подршку за самозапошљавање/предузетништво кроз општински програм	број	0	≥ 6	годишње	Одлуке/ уговори
ПЗ-ОУТ2	Број жена које су уз подршку формализовале статус на пољопривредном газдинству (носилац/ ко-носилац),	%	0	≥ 15	годишње	Агрегирани подаци партнера/ општине
ПЗ-ОУТ3	Број правних саветовања/случајева подршке женама у области радних права	број	0	≥ 60	годишње	Евиденција сервиса, годишњи извештаји

3.3.3 Мере у оквиру приоритета 3

У оквиру приоритета 3 дефинисане су три мере:

- М3.1 Подршка развоју женског предузетништва са фокусом на рањиве групе
- М3.2 Унапређење положаја жена у пољопривреди и руралном развоју
- М3.3 Заштита права радница и промоција родно одговорних пракси послодаваца

Мера М3.1: Подршка развоју женског предузетништва са фокусом на рањиве групе

Период спровођења: 2026–2028

Носилац: Општина Трстеник у сарадњи са Националном службом за запошљавање и Саветом за родну равноправност

Кључни партнери: ОЦД, „Женски центар“, месне заједнице

Опис и логика интервенције

Кључне баријере за жене које желе да покрену посао у Трстенику су недостатак почетног капитала, недостатак имовине за кредитно обезбеђење, ограничене пословне вештине и мањи приступ информацијама и обукама у селима. Због тога мера комбинује микро-грантове и обавезан пакет обука и менторства.

Да би мера била финансијски одржива, препоручује се модел:

- Мањи број грантова годишње, али са јасним критеријумима и праћењем,
- Приоритет за жене са села, теже запошљиве групе (самохране мајке, жене без прихода, жене жртве насиља – уз безбедан и поверљив приступ),
- Грантови превасходно за опрему/репроматеријал (не за трошкове који се тешко контролишу),
- менторска подршка за израду једноставног бизнис плана и основну финансијску дисциплину.

Очекивани резултат мере

До краја 2028. године, успостављен је општински програм микро-грантова и обука који је приступачан женама, посебно у селима, што доводи до повећања броја жена које започињу сопствену делатност и јачања одрживости нових бизниса.

Табела 3.3–2: Показатељи резултата за меру М3.1

Шифра	Показатељ резултата	Јединица	Почетна вредност	Циљ (2028)	Извор провере
М3.1-Р1	Успостављен програм грантова	да/не	не	да	Буџет, правилник, текст позива

M3.1-P2	Број додељених грантова женама	број	0	6	Одлуке/ уговори, евиденције
M3.1-P3	Број жена које су завршиле обуку „Од идеје до бизниса“	број	0	40	Спискови присутних, извештаји
M3.1-P4	% грантираних послова који су активни 12 месеци након подршке	%	0	$\geq 70\%$	Изјава/ евиденција, АПР статус

Активности у оквиру мере М3.1

A3.1.1 Програм бесповратних средстава за женско предузетништво

- Кључни продукти:
 1. Буџетска линија и правилник (критеријуми, бодовање, лимити);
 2. Јавни позив и транспарентна листа корисница;
 3. Менторска подршка за пријаву/бизнис план;
 4. Уговори и праћење наменског трошења.

A3.1.2 Едукативни програм „Од идеје до бизниса“

- Кључни продукти:
 1. Циклус обука (основе предузетништва, финансије, дигитални маркетинг, продаја);
 2. Минимум део радионица у сеоским МЗ и/или у „Женском центру“ (смањење трошкова превоза);
 3. Завршни пакет материјала (шаблони за бизнис план, калкулације, план продаје);
 4. Евалуација (задовољство и самооцењени раст вештина).
- Препорука: Имплементирати кроз партнерски модел између НСЗ, локалних предузетника и ОЦД као логистичке подршке.

Мера М3.2: Унапређење положаја жена у пољопривреди и руралном развоју

Период спровођења: 2026–2028

Носилац: Општина Трстеник, Туристичка организација (ТО), у сарадњи са Саветом за родну равноправност

Кључни партнери: жене произвођачице/удружења, месне заједнице, медији

Опис и логика интервенције

Циљ мере је да се повећа видљивост и тржишни капацитет женског рада у пољопривреди и руралној економији, уз подршку формализацији статуса жена као носитељки газдинства. Мера је фокусирана на платформу и локални бренд „Трстеничка женска корпа“, која окупља производе и услуге жена са села и повезује их са купцима.

Да би ова активност допринела и формализацији раста носитељки газдинстава, у имплементацији платформе се предвиђа информациона и административна подршка да уреди статус и документацију потребну за продају и конкурисање (нпр. регистрација, декларације, амбалажа, пољопривредни регистри – у мери у којој је применљиво).

Очекивани резултат мере

До краја 2028. године, успостављен је функционалан локални бренд и канал продаје за производе жена са села, што повећава њихову економску видљивост и приходе, уз мерљив помак у формализацији статуса (раст удела жена носитељки газдинстава).

Табела 3.3–3: Показатељи резултата за меру М3.2

Шифра	Показатељ резултата	Јединица	Почетна вредност	Циљ (2028)	Извор провере
-------	---------------------	----------	------------------	------------	---------------

M3.2-P1	Платформа/ бренд „Трстеничка женска корпа“ успостављена (онлајн каталог/сајт или подстраница, визуелни идентитет)	да/не	не	да	Сајт/каталог, ТО извештај
M3.2-P2	Број жена произвођачица укључених у платформу	број	0	≥ 25	Евиденција платформе/ТО
M3.2-P3	Број промотивних наступа/продајн их места (полица у ТО, сајмови, манифестације)	број	0	≥ 9	ТО извештаји, фотодокументација
M3.2-P4	Број жена које су уз подршку активности унапредиле формални статус за тржишни наступ/газдинст во	број		≥ 15	Агрегирани подаци партнера, извештај

Активности у оквиру мере М3.2

А3.2.1 Платформа „Трстеничка женска корпа“ – локални бренд и канал продаје за производе жена са села

- Кључни продукти:
 1. Визуелни идентитет и основна правила бренда (једноставан приручник);
 2. Онлајн каталог/сајт или подстраница на постојећем сајту ТО;
 3. „Полица/кутак“ у ТО или на одабраним локалним местима/догађајима (по моделу консигнације или договореног откупа);
 4. План промоције (сајмови, манифестације, медији) – минимум годишње активности;
 5. Пакет „минималних стандарда“ за произвођачице (амбалажа, етикета, контакт, цене), уз упућивање на институције за формализацију где је потребно.

Мера М3.3: Заштита права радница и промоција родно одговорних пракси послодаваца

Период спровођења: 2026–2028

Носилац: Општина Трстеник у сарадњи са Саветом за родну равноправност и Националном службом за запошљавање

Кључни партнери: локални послодавци, ОЦД, локални медији, релевантне националне институције за упућивање

Опис и логика интервенције

Налази указују на присуство дискриминације у вези са трудноћом, материнством и радним правима, уз ретко пријављивање због страха од губитка посла и недостатка информација. Мера комбинује бесплатну правну подршку и позитивне подстицаје кроз признање и промоцију послодаваца који у пракси примењују родно одговорне политике. Правна помоћ омогућава заштиту и упућивање у конкретним случајевима, док иницијатива признања ради на промени културе пословања и мотивише послодавце без репресивног приступа.

Очекивани резултат мере

До краја 2028. године, женама је доступан локални сервис правне подршке за радноправне ситуације, а успостављена је и препознатљива иницијатива која промовише послодавце „пријатеље породице“, што доприноси смањењу толеранције на дискриминацију и јачању пракси које подржавају родитељство.

Табела 3.3–4: Показатељи резултата за меру М3.3

Шифра	Показатељ резултата	Јединица	Почетна вредност	Циљ (2028)	Извор провере

M3.3-P1	Сервис бесплатне правне помоћи успостављен и доступан	да/не	не	да	Одлука/интерна организација, објаве
M3.3-P2	Број правних саветовања/ случајева подршке женама (агрегирано)	број	0	≥ 60	Евиденција сервиса
M3.3-P3	Успостављено годишње признање „Послодавац – пријатељ породице“	да/не	не	да	Одлука
	Број послодаваца који су се пријавили на иницијативу „Послодавац – пријатељ породице“ (агрегирано)	број	0	≥ 10	Документација позива
M3.3-P4	Број промотивних активности/кампања о правима радница и добрим праксама	број	0	≥ 3	Извештаји, медији

Активности у оквиру мере М3.3

A3.3.1 Бесплатна правна помоћ за заштиту радних права

- Кључни продукти:
 1. Јасно дефинисан сервис (ко пружа, када, где, могуће је у почетку у „Женском центру“ 2 пута месечно као „дан отворених врата“);

2. Кратак информативни материјал „Радна права и заштита од дискриминације“ (контакти, кораци, упућивање);
 3. Евиденција саветовања и протокол поверљивости;
 4. Систем упућивања.
- Препорука: користити постојеће капацитете општине (службеник/правник) или уговорити ограничен број сати месечно са стручњаком.

A3.3.2 Додела признања и промоција предузећа која поштују права радница и нуде флексибилне услове рада

- Кључни продукти:
 1. Критеријуми и процедура (јавни позив/номинације; транспарентно бодовање);
 2. Годишња додела признања и медијска промоција;
 3. „Каталог добрих пракси“ локалних послодаваца (кратка публикација/онлајн објава) – буџет-френдли;
 4. Повезивање са јавним набавкама/сарадњом у границама законитог и могућег (нпр. промотивне погодности, видљивост, умрежавање, а не дискриминаторни услови).

Претпоставке, ризици и мере ублажавања

Ризик	Вероватноћа/ утицај	Опис	Мере ублажавања	Носилац праћења
Недовољан буџет за грантове и обуке	Средње/високо	Ограничен број корисница → мањи ефекат	Комбиновање са НСЗ/донаторима; микро- грантови са јасним лимитима; фокус на опрему	Општина Трстеник, Савет за родну равноправ- ност

Низак одзив жена са села	Средње/високо	Трошкови превоза/време/неповерење	Радионице у МЗ; мобилни тим као канал информисања; једноставна пријава	Општина Трстеник
Платформа не постане функционална	Средње/средње	Недовољна промоција и продаја	Везати платформу за ТО и догађаје; „полица“ као физички канал; годишњи план промоције	ТО + Општина
Отпор послодаваца/формално учешће	Средње/средње	Слаба мотивација за признање	Јасни, достижни критеријуми; јавна видљивост и медијска вредност; партнерство са привредом	Општина Трстеник
Страх жена да пријаве дискриминацију	Високо/високо	Низак број случајева у систему	Поверљивост, дискретни термини, информисање; јасно упућивање и заштита	Правна служба

Кључни актери и партнерства

- Национална служба за запошљавање (НСЗ) – програмске информације и повезивање мера samozapošljavanja
- Туристичка организација Трстеник – носилац промоције и „Трстеничке женске корпе“
- Месне заједнице – теренска логистика, контакт са женама на селу
- Локални послодавци/привредна удружења – иницијатива „Послодавац – пријатељ породице“
- ОЦД и женска удружења – теренска подршка, обуке, менторство
- „Женски центар“ – простор за обуке, саветовања и промоције

3.4 Стратешки приоритет 4: Здравље и добробит жена

3.4.1 Полазиште и оправданост приоритета

Стратешки приоритет 4 усмерен је на очување физичког и репродуктивног здравља жена у општини Трстеник кроз: (а) јачање превенције и здравствене писмености, (б) повећање доступности здравствених услуга женама у руралним подручјима и (в) континуитет подршке родитељству и лечењу стерилитета.

Анализа стања показује да су разлике у приступу здравственој заштити између градског језгра и руралних подручја значајне, а да постоје и ограничења капацитета у здравственом систему. Према доступним подацима, број лекара у Трстенику је 1,3 на 1.000 становника, а на 1.000 жена долази свега 0,3 гинеколога. Овакви капацитети, уз баријере јавног превоза и терет неплаћеног рада, доприносе томе да жене са села чешће одлажу превентивне прегледе, као што су гинеколошки прегледи, ПАП тест, мамографија, јер им одлазак у Дом здравља подразумева целодневно одсуство, додатне трошкове и сложену организацију.

Поред тога, низак обухват здравственом заштитом у првом триместру трудноће (61,8%) указује на потребу да се репродуктивно здравље и рани приступ прегледима у трудноћи третирају као системски приоритет. У консултативном процесу препознат је и проблем неадекватне подршке у контексту стерилитета, где је потребно оснажити информисаност и доступност локалних механизма финансијске подршке за вантелесну оплодњу (ВТО), у складу са реалним надлежностима и могућностима јединице локалне самоуправе.

Овај приоритет зато комбинује три типа решења која су реалистична за локални контекст:

- Информисање и превенција кроз локалне медије, директне едукативне формате и сарадњу са послодавцима;
- Децентрализација услуга ка селу кроз периодичне теренске посете мобилних медицинских екипа, уз јасну координацију са Домом здравља и месним заједницама;
- Континуитет подршке родитељству кроз наставак финансијске подршке за ВТО, као мера која доприноси и демографским циљевима општине.

Приоритет је и функционално повезан са Приоритетом 2, мобилни тим и „Женски центар“, који може да допринесе бољем информисању и упућивању жена ка здравственим прегледима, као и са Приоритетом 3. сарадња са послодавцима, где се већ гради оквир за подстицање родно одговорних пракси у радном окружењу.

3.4.2 Посебни циљ приоритета и очекивани исходи до 2028. године

Посебни циљ Приоритета 4:

До краја 2028. године, Општина Трстеник је унапредила здравље и добробит жена кроз јачање превенције и информисаности, повећање доступности здравствених услуга женама у руралним подручјима и континуитет локалне подршке родитељству и лечењу стерилитета.

Очекивани исходи (2026–2028):

- Повећан је обухват жена превентивним и репродуктивним здравственим услугама, укључујући повећање обухвата здравственом заштитом у првом триместру трудноће.

- Повећана је доступност здравствених услуга женама у руралним подручјима кроз периодичне теренске/мобилне моделе и систематско информисање о услугама.
- Унапређена је сарадња са послодавцима у циљу подстицања превентивних прегледа и скрининга за запослене жене.
- Обезбеђен је континуитет финансијске подршке паровима за ВТО на локалном нивоу, уз бољу информисаност о праву.

Табела 3.4–1: Показатељи исхода за Приоритет 4

Шифра	Показатељ исхода	Јединица мере	Почетна вредност (2025)	Циљана вредност (2028)	Учесталост праћења	Извор провере
П4-ОУТ1	Обухват жена здравственом заштитом у првом триместру трудноће	%	61,8% (2022)	≥ 75%	годишње	Дом здравља/ИЗЈЗ (агрегирани подаци), извештаји
П4-ОУТ2	Број жена из руралних МЗ које су оствариле превентивни преглед/ контакт са мобилном екипом кроз „Караван женског здравља“	број	0	≥ 600	годишње	Евиденције Дома здравља/мобилних екипа (агрег.)

П4-ОУТ3	Број послодаваца који су увели меру подршке женским превентивним прегледима	број	0	≥ 10	годишње	Изјаве/спора зуми, евиденција општине
П4-ОУТ4	Годишњи број парова који су остварили општинску финансијску подршку за ВТО	број	4	≥ 5	годишње	Одлуке/уговори, евиденција општине/извештај надлежне комисије

3.4.3 Мере у оквиру Приоритета 4

У оквиру приоритета 4 дефинисане су три међусобно повезане мере:

- М4.1 – Унапређење превентивне здравствене заштите и информисаности
- М4.2 – Унапређење доступности здравствене заштите женама на селу
- М4.3 – Подршка родитељству и борби против стерилитета

Мера М4.1: Унапређење превентивне здравствене заштите и информисаности

Период спровођења: 2026–2028

Носилац: Дом здравља Трстеник у сарадњи са Општином Трстеник

Кључни партнери: Савет за родну равноправност, локални медији, послодавци, НСЗ (по потреби), школе (по потреби за информисање младих), „Женски центар“

Опис и логика интервенције

Мера обједињује два комплементарна правца: (1) подизање здравствене писмености жена кроз медијске и едукативне активности и (2) јачање превенције у радном окружењу кроз сарадњу са послодавцима. У локалном контексту, ова комбинација је оправдана јер су управо доступни канали комуникације (локални медији, радно место, месне заједнице) најбржи начин да информације стигну до

жена које су најчешће изван редовних токова превенције, као што су жене на селу, старије жене, жене у сменском раду, жене без сопственог превоза.

Кампања и едукативни формати покривају теме које су у консултативном процесу препознате као приоритетне: превенција карцинома (грлић материце, дојка), репродуктивно здравље, здравље у менопаузи, као и практична питања („где и како заказати“, „које услуге постоје“, „када ићи на преглед“). Да би мера била изводљива и буџетски рационална, ослања се на постојеће ресурсе: стручњаке Дома здравља, локалне медије и инфраструктуру општине, „Женског центра“, уз јасан календар и једноставан механизам мерења домета.

Сарадња са послодавцима има циљ да смањи једну од практичних баријера коју жене често наводе: недостатак времена и страх од губитка дневнице/плату због одсуства ради прегледа. Кроз добровољне мере, као што су плаћени слободни дан за скрининг, укључивање ПАП теста/мамографије у систематске прегледе или организовано упућивање, општина може да подстакне превенцију без великих директних трошкова, али уз значајан ефекат на обухват.

Очекивани резултат мере

До краја 2028. године, повећана је информисаност жена о кључним темама здравља и превенције, успостављен је континуитет локалних едукативних активности и унапређена је сарадња са послодавцима ради подршке женским скрининг прегледима.

Табела 3.4–2: Показатељи резултата за меру М4.1

Шифра	Показатељ резултата	Јединица	Почетна вредност (2025)	Циљана вредност (2028)	Извор провере
М4.1-Р1	Број реализованих медијских садржаја (емисије/прилози/објаве) у оквиру кампање	број	0	≥ 60	План кампање, медијска архива
М4.1-Р2	Број реализованих трибина/едукативних догађаја „уживо“	број	0	≥ 18	Записници/фото, листе присутних
М4.1-Р3	Број послодаваца који су учествовали у иницијативи „Здравље на радном месту“	број	0	≥ 10	Записници са састанака, потписане изјаве/споразуми или интерни акти послодавца

M4.1-P4	Број промотивних/информативних материјала (флајер/постер/онлајн водич) који садрже јасне контакте и кораке за заказивање прегледа	број	0	≥ 4	Материјали (примерци/линкови)
---------	---	------	---	----------	-------------------------------

Активности у оквиру мере М4.1

A4.1.1 Медијска и едукативна кампања о кључним темама за здравље жена „Здрава у сваком добу“

- Кључни продукти:
 1. План и календар кампање;
 2. Сет порука и материјала;
 3. Најмање један едукативни догађај месечно (трибина/радионица), уз минимум један теренски догађај у руралној МЗ по кварталу.
 4. Једноставан инструмент евалуације и годишњи извештај о домету.
- Рок: 2026–2028 (континуирано, са годишњим планом)
- **Носилац:** Општина Трстеник, Дом здравља Трстеник
- **Кључни партнери:** Савет за родну равноправност, локални медији, МЗ, „Женски центар“
- Препорука: Обезбедити да материјали буду доступни и женама које не користе интернет (огласне табле у МЗ, амбуланте, ЦСР, јавне установе).

A4.1.2 Иницијатива „Здравље на радном месту“

- Кључни продукт:
 1. Организовани састанци/округли столови са послодавцима (минимум један циклус годишње).
 2. „Пакет препорука“ за послодавце (опције: плаћени слободни дан за ПАП/мамографију; укључивање скрининга у систематске; организовано заказивање).
 3. Кратка изјава о опредељењу/споразум о сарадњи са послодавцима који прихвате мере.
 4. Листа/каталог послодаваца који спроводе мере.
- Рок: 2026–2028 (годишњи циклус)
- **Носилац:** Општина Трстеник, Савет за родну равноправност
- **Кључни партнери:** послодавци, Дом здравља, НСЗ, локални медији
- Препорука: иницијативу повезати са Приоритетом 3, како би се избегла дупликација и ојачала мотивација послодаваца кроз јединствен приступ.

Мера М4.2: Унапређење доступности здравствене заштите женама на селу

Период спровођења: 2026–2028

Носилац: Дом здравља Трстеник у сарадњи са Општином Трстеник

Кључни партнери: месне заједнице, мобилни тим, Савет за родну равноправност, локални медији

Опис и логика интервенције

Кључна баријера за жене у руралним срединама није само недостатак информација, већ и логистика: удаљеност, јавни превоз, време и трошкови, као и ограничен број специјалиста. „Караван женског здравља“ је буџетски рационалан модел јер омогућава да се, уместо великих инфраструктурних улагања, организују периодичне теренске посете мобилних медицинских екипа које комбинују: основне прегледе, мерења и саветовање, уз заказивање/упућивање на даљу дијагностику тамо где је потребно.

Модел подразумева јасан календар по зонама и селима, да би жене могле да планирају, као и сарадњу са месним заједницама (простор, информисање) и мобилним тимом (проактивно обавештавање и подршка теже покретљивим женама).

Очекивани резултат мере

До краја 2028. године, успостављен је функционалан модел периодичних теренских здравствених посета у најудаљенијим селима који доводи до повећања броја жена које остварују превентивне прегледе и благовремено упућивање на даљу дијагностику.

Табела 3.4–3: Показатељи резултата за меру М4.2

Шифра	Показатељ резултата	Јединица	Почетна вредност (2025)	Циљана вредност (2028)	Извор провере
М4.2-Р1	Број реализованих теренских посета „Каравана женског здравља“	број	0	≥ 24	Распоред и извештаји тима, записници, фото документација
М4.2-Р2	Број жена које су обухваћене прегледима/саветовањем	број	0	≥ 600	Евиденције мобилног тима и Дома здравља (агрегирано)
М4.2-Р3	Број упућивања/заказивања за даљу дијагностику након теренске посете	број	0	≥ 200	Евиденције мобилног тима/Дома здравља (агрегирано)

Активности у оквиру мере М4.2

А4.2.1 „Караван женског здравља“

- Кључни продукти:

1. Годишњи распоред посета (по зонама/МЗ) и јавно објављен календар.
 2. Дефинисан тим и обим услуге (минимум: основни прегледи/мерења и саветовање; заказивање/упућивање).
 3. Локалне тачке одржавања (дом културе/МЗ/амбуланта) уз услов минималне приступачности.
 4. Агрегирани извештај по кварталу (број прегледаних, тип потреба, број упућивања).
- Рок: 2026–2028 (континуирано, периодичне посете)
Носилац: Дом здравља Трстеник
Кључни партнери: Општина Трстеник, МЗ, мобилни тим, Савет за родну равноправност, локални медији
 - Препорука: у селима са већим уделом старијих жена планирати термине у јутарњим сатима и организовати информисање најмање 7 дана унапред; за жене теже покретљивости користити канал мобилног тима и патронаже.

Мера М4.3: Подршка родитељству и борби против стерилитета

Период спровођења: 2026–2028 (континуирано, уз годишњи циклус)

Носилац: Општина Трстеник у сарадњи са Домом здравља Трстеник

Кључни партнери: месне заједнице, „Женски центар“, Савет за родну равноправност

Опис и логика интервенције

Подршка паровима који се суочавају са стерилитетом има и здравствену и демографску димензију. Наставак локалне финансијске подршке за ВТО оправдан је као механизам који допуњује републички систем, посебно у делу трошкова који нису покривени или у случајевима где постоје додатни издаци - путни трошкови, лекови, анализе у делу који није покривен, административни трошкови. Да би мера била правично доступна и „буџетски контролисана“, важно је да има јасне критеријуме, лимите и доказивост трошкова, као и да информације о праву допру и до парова у руралним срединама.

Очекивани резултат мере

До краја 2028. године, обезбеђен је континуитет општинске финансијске подршке за ВТО уз транспарентне критеријуме, редован јавни позив и бољу информисаност парова о праву.

Табела 3.4–4: Показатељи резултата за меру М4.3

Шифра	Показатељ резултата	Јединица	Почетна вредност (2025)	Циљана вредност (2028)	Извор провере
М4.3-Р1	Сprovedен годишњи јавни позив за ВТО подршку	да/не	не	да	Објављен јавни позив документација конкурса

M4.3-P2	Годишњи број парова који су остварили финансијску подршку (ВТО) из буџета општине	број	4	≥ 5	Евиденција општине/ извештај надлежне комисије (агрегирано)
M4.3-P3	Проценат захтева за ВТО подршку који су решени у дефинисаном року од 30 дана	%	Н/Д	$\geq 90\%$	Евиденција обраде

Активности у оквиру мере М4.3

А4.3.1 Наставак финансијске подршке за вантелесну оплодњу (ВТО)

- Кључни продукти:
 1. Годишњи јавни позив и јасни критеријуми (услови, лимит, прихватљиви трошкови).
 2. Одлуке о додели и уговори/решења.
 3. Информативни материјал и објаве.
 4. Годишњи извештај о примени.
- Рок: 2026–2028 (годишњи циклус)
- **Носилац:** Општина Трстеник
- **Кључни партнери:** Дом здравља, Савет за родну равноправност, МЗ, „Женски центар“
- Препорука: дефинисати јасан лимит по кориснику и механизам доказивања трошкова (пожељно наменски), како би мера била финансијски предвидива и отпорна на злоупотребе.

Претпоставке, ризици и мере ублажавања

Табела 3.4–5: Ризици и мере ублажавања

Ризик	Вероватноћа/ утицај	Опис ризика	Мере ублажавања	Носилац праћења
Недостатак специјалиста/капацитета Дома здравља	Високо/високо	Ограничен број гинеколога и општих капацитета може ограничити обим активности	Реалистичан календар, фокус на превенцију и упућивање; партнерство са установама на регионалном нивоу по потреби	Дом здравља, Општина Трстеник

Низак одзив жена (стигма, време, транспорт)	Средње/високо	Жене одлажу прегледе и не јављају се на активности	Рано информисање; термини прилагођени селу; мобилни тим као канал; дискретан приступ	Дом здравља, МЗ
Отпор/ незаинтересованост послодаваца	Средње/средње	Послодавци не желе да уводе плаћене дане/скрининг мере	Добровољни модел, јавна промоција добрих пракси; повезивање са иницијативама из Приоритета 3	Општина Трстеник
Недовољан буџет за ВТО	Средње/високо	Потребе могу превазићи планирана средства	Лимити и критеријуми; годишње планирање; транспарентни приоритети	Општина Трстеник

Кључни актери и партнерства

- Дом здравља Трстеник – стручни носилац превентивних активности, реализација „Каравана женског здравља“, евиденције и агрегирано извештавање.
- Општина Трстеник – финансирање и координација кампања и иницијативе са послодавцима; организациона подршка за логистику; финансијска подршка ВТО.
- Савет за родну равноправност – координација приоритета у оквиру ЈАП-а, јавна видљивост, повезивање са другим приоритетима.
- Месне заједнице – логистика теренских посета и информисање жена у селима.
- Локални медији – континуитет информисања и дестигматизација превенције.
- Послодавци – увођење добровољних мера подршке превентивним прегледима.
- Мобилни тим и „Женски центар“ – канал информисања, упућивања и приступачни формати едукације.

3.5 Стратешки приоритет 5: Превенција и рано препознавање насиља

3.5.1 Полазиште и оправданост приоритета

Када је реч о насиљу у породици и родно заснованом насиљу, посебан изазов у локалном контексту представља рано препознавање ризика, благовремено информисање жена о корацима и доступној подршци, као и континуитет подршке након иницијалне пријаве. Истовремено, реалан обим насиља је вероватно већи од евидентираних због непријављивања услед страха, стигме, економске зависности, изолације, неповерења, као и притисака породице и заједнице.

Према последњим доступним локалним административним подацима, евидентирано је 119 случајева насиља у породици према женама. По врсти, доминира психолошко/психичко насиље (87 жена), као и физичко насиље (30 жена). Током исте године изречене су 53 хитне мере удаљења насилника и 124 забране контактирања и узнемиравања. Ови подаци указују да се хитне интервенције примењују, али у расположивом извештавању није видљиво систематско праћење дугорочне подршке, нити је обухват програма оснаживања жртава стандардизован као индикатор. Поред тога, пријављено вршњачко насиље је износило 40 случајева у 2021. и 31 случај у 2022. години, што додатно потврђује потребу за систематским превентивним радом са децом и младима у школским срединама.

У погледу збрињавања, у општини не постоји сигурна кућа, већ се смештај обезбеђује упућивањем на међуопштинску услугу. Општина располаже са два транзитна стана, али је неопходно додатно уредити коришћење. Приступачност и функционалност смештаја могу бити уско грло, посебно за жене са инвалидитетом и жене са потребама у области менталног здравља.

Додатно, економска зависност је критичан фактор ризика за део жена. У недостатку финансијских механизма, жене без прихода могу одустати од смештаја, односно заштите или се вратити насилнику. Овај структурни аспект се у ЛАП-у адресира кроз Приоритет 2, психосоцијална подршка и стамбена сигурност, и Приоритет 3, економско оснаживање.

Због тога је Приоритет 5 фокусиран на оно што општина може да уради системски, пре него што насиље ескалира или остане „невидљиво“:

1. Превенција вршњачког насиља и нормализација ненасилних образаца, посебно кроз рад са дечама и младићима у школама и спортским клубовима;
2. Унапређење информисаности жена, посебно у селима, о корацима пријаве и доступним контактима;
3. Јачање капацитета „првих контакт тачака“ у заједници, као што су геронтодомаћице, патронажне сестре, активисткиње, чланице „Женског центра“, да рано препознају ризик, пруже основну подршку и безбедно упуте жену на надлежне службе.

Овај приступ је буџетски рационалан јер се ослања на постојећу локалну инфраструктуру, а истовремено гради трајне механизме превенције и раног реаговања.

3.5.2 Посебни циљ приоритета и очекивани исходи до 2028. године

Посебни циљ приоритета 5:

До краја 2028. године, Општина Трстеник је унапредила систем превенције и раног препознавања насиља кроз едукацију младих, са фокусом на дечаке и младиће, повећану информисаност жена у

руралним подручјима о пријави и подршци, и обучену мрежу актера у заједници за рано препознавање и безбедно упућивање.

Очекивани исходи (2026–2028):

- Смањена је толеранција на вршњачко насиље и нормализовани су ненасилни обрасци решавања конфликта међу младима, уз интеграцију тема родне равноправности и ненасиља у школске и спортске формате.
- Побољшана је доступност информација о пријави и подршци у селима и институцијама тако да информација стигне до сваке жене.
- Успостављена је функционална мрежа обучених актера у заједници који рано препознају ризик и безбедно упућују жене ка надлежним службама и услугама подршке.

Табела 3.5–1: Показатељи исхода за Приоритет 5

Шифра	Показатељ исхода	Јединица мере	Почетна вредност (2025)	Циљана вредност (2028)	Учесталост праћења	Извор провере
П5-ОУТ1	Број основних и средњих школа које су реализовале минимум један циклус активности у оквиру кампање „Нулта толеранција према насиљу“	број	0	≥ 6	годишње	Извештаји школа, потврде, фото/медијска документација
П5-ОУТ2	Број младих учесника обухваћених активностима у школама и спортским клубовима	број	0	≥ 1.000	годишње	Евиденције учешћа (агрегирано), извештаји реализатора

П5-ОУТ3	Број постављених „Ниси сама“ инфотака (табле/постери) у руралним МЗ и релевантним институцијама	број	0	≥ 60	годишње	Записник о постављању, фото-документација, листа локација
П5-ОУТ4	Број обучених актера у заједници за рано препознавање и упућивање	број	0	≥ 40	годишње	Спискови, сертификати, извештаји о обуци
П5-ОУТ5	Број евидентираних упућивања ка надлежним службама/услугама подршке која су иницирали обучени актери (агрегирано)	број	0	≥ 60	годишње	Агрегирана евиденција упућивања

3.5.3 Мере у оквиру Приоритета 5

У оквиру приоритета 5 дефинисане су две међусобно повезане мере:

- М5.1 – Превенција вршњачког насиља
- М5.2 – Унапређење информисаности и раног препознавања насиља

Мера М5.1: Превенција вршњачког насиља

Период спровођења: 2026–2028 (годишњи циклуси)

Носилац: Општина Трстеник у сарадњи са основним и средњим школама на територији општине Трстеник и Саветом за родну равноправност

Кључни партнери: спортски клубови, стручне службе школа, локални медији, ОЦД са искуством у превенцији насиља

Опис и логика интервенције

Вршњачко насиље и нормализација агресивних образаца понашања представљају један од „улазних“ канала кроз који се касније одржавају и оправдавају насилни односи у одраслом добу. Зато је превенција међу младима критична инвестиција: мења ставове, гради вештине ненасилне комуникације и смањује толеранцију на понижавање, контролу и злоупотребу моћи.

Мера је намерно фокусирана на **дечаке и младиће** у школама и спортским клубовима, јер су спорт и неформалне мушке групе снажни простори социјализације. Циљ није „кривица“, већ стварање културе одговорности, поштовања и ненасиља, као и јачање улоге младића као савезника у превенцији насиља.

Кампања се спроводи кроз интерактивне радионице, јавне поруке и активности у клубовима/школама. Да би била буџетски одржива, планира се модел „један пакет – више извођача“: општина обезбеђује јединствен методолошки пакет, а школе/клубови реализују активности уз подршку стручњака и партнерских организација.

Очекивани резултат мере

До краја 2028. године, у већини школа и спортских клубова у општини реализован је континуиран циклус превентивних активности који доводи до повећања знања и смањења толеранције на вршњачко насиље и родне стереотипе међу младима.

Табела 3.5–2: Показатељи резултата за меру М5.1

Шифра	Показатељ резултата	Јединица	Почетна вредност (2025)	Циљана вредност (2028)	Извор провере
М5.1-Р1	Израђен и усвојен методолошки пакет кампање (поруке, сценарији радионица, материјали)	да/не	не	да	Пакет материјала, одлука/закључак о примени
М5.1-Р2	Број реализованих радионица/сесија у школама и спортским клубовима	број	0	≥ 90	План/извештаји, потврде, фото
М5.1-Р3	Број обучених фасилитатора (педагошко-психолошке службе, наставници, тренери, сарадници)	број	0	≥ 30	Спискови/сертификати

M5.1-P4	Проценат учесника који показују повећање знања/промену ставова на тесту пре/после радионице	%	0%	≥ 70%	Агрегирани резултати упитника
---------	---	---	----	-------	-------------------------------

Активности у оквиру мере M5.1

A5.1.1 Едукативна кампања „Нулта толеранција према насиљу“

Спровођење заједничке кампање у основним и средњим школама и спортским клубовима са фокусом на дечаке и младиће, на теме ненасилног решавања сукоба, родне равноправности и одговорног понашања.

- Кључни продукти:
 1. Јединствен методолошки пакет кампање;
 2. Минимум један циклус радионица годишње у свакој укљученој школи/клубу;
 3. Кратка обука фасилитатора за примену материјала.
 4. Материјали за школе и клубове (постери, кратке поруке за друштвене мреже, смернице за тренере).
 5. Евалуација
 6. Протокол за поступање у случају да ученик/ученица током активности пријави насиље.
- Рок: 2026–2028 (континуирано, годишњи циклус)
- **Носилац:** Општина Трстеник и Савет за родну равноправност
- **Кључни партнери:** школе, спортски клубови, ОЦД, локални медији

Мера M5.2: Унапређење информисаности и раног препознавања насиља

Период спровођења: 2026–2028

Носилац: Општина Трстеник у сарадњи са Центром за социјални рад Трстеник, Домом здравља Трстеник, Полицијском станицом Трстеник и Саветом за родну равноправност

Кључни партнери: месне заједнице, „Женски центар“, ОЦД, геронтодомаћице/пружаоци услуга у заједници

Опис и логика интервенције

У руралним срединама кључни проблем није само постојање насиља, већ и недоступност информација и „канала“ за безбедно тражење помоћи. Жене су често изоловане, зависне од породице или партнера и ретко долазе у институције. Зато је нужно да информација буде присутна тамо где жена живи и креће се, и да постоји мрежа људи који у контакту са женама могу да препознају ризик и реагују на одговарајући начин.

Мера комбинује:

- Видљиве и једноставне инфо-тачке „Ниси сама“ у селима и институцијама
- Обуку актера у заједници који су у редовном контакту са женама (геронтодомаћице, патронажа, активисткиње/чланице „Женског центра“) да препознају ране знаке ризика и дају правовремену информацију и подршку, уз безбедно упућивање.

Мера се ослања на алате који нису скупи, као што су табле/плакати, кратке обуке, водич/цепна карта контаката, а даје висок ефекат у доступности информација и раној детекцији.

Очекивани резултат мере

До краја 2028. године, жене у руралним подручјима имају лак приступ информацијама о пријави и подршци, а у заједници функционише обучена мрежа актера који могу рано препознати ризик и иницирати упућивање ка надлежним институцијама и услугама подршке.

Табела 3.5–3: Показатељи резултата за меру М5.2

Шифра	Показатељ резултата	Јединица	Почетна вредност (2025)	Циљана вредност (2028)	Извор провере
М5.2-Р1	Израђен стандардан садржај и дизајн инфо-табли/постера „Ниси сама“, са јасним корацима и контактима	да/не	не	да	Финални материјал
М5.2-Р2	Број постављених инфо-табли/постера на планираним локацијама	број	0	≥ 60	Листа локација, фото-документација
М5.2-Р3	Број обучених актера у заједници	број	0	≥ 40	Спискови, извештаји о обуци
М5.2-Р4	Успостављен протокол упућивања (ко, коме, како, у ком року) из заједнице ка надлежним службама/услугама	да/не	не	да	Протокол, потписане процедуре/закључци
М5.2-Р5	Број евидентираних упућивања која су иницирали обучени актери	број	н/д	≥ 60	Агрегирана евиденција упућивања

M5.2-P6	Сprovedена годишња провера и ажурирање контаката на инфо-тачкама „Ниси сама“	да/не	не	да	Контролна листа/извештај о ажурирању
---------	---	-------	----	----	--

Активности у оквиру мере M5.2

A5.2.1 Акција „Ниси сама“ – инфо-табле са контактима и корацима за пријаву насиља

Постављање инфо-табли/постера са СОС телефонима, дежурним контактима и јасним корацима за пријаву насиља на фреквентним местима у селима и институцијама.

- Кључни продукти:
 1. Стандардан текст и дизајн (једноставан језик, јасни кораци, контакти; по могућности QR код ка општинској страници са услугама – без осетљивог садржаја).
 2. Мапа локација и план постављања (речено „да информација стигне до сваке жене“: МЗ, амбуланте, продавнице/поште где је применљиво, јавне установе, централна места у селима).
 3. Постављање и план одржавања/ажурирања контаката (минимум једном годишње).
 4. Кратка медијска подршка (објаве локалних медија и општине о томе шта табле значе и где се налазе).
 - Рок: 2026 (успостављање и постављање), 2026–2028 (одржавање и ажурирање)
- Носилац:** Општина Трстеник
- Кључни партнери:** МЗ, ЦСР, Дом здравља, ПС, „Женски центар“, медији

A5.2.2 Обука за геронтодомаћице, патронажне сестре, активисткиње и чланице „Женског центра“

Обука актера који су у директном контакту са женама да препознају ране знаке ризика, комуницирају на безбедан и ненаметљив начин и пруже правовремену информацију и подршку, укључујући упућивање.

- Кључни продукти:
 - Програм обуке (рани знаци ризика, комуникација и поверљивост, основна правила безбедности, протокол упућивања, шта радити/шта не радити).
 - „Цепни водич“ са контактима и корацима (за професионалце и активисткиње).
 - Успостављен протокол упућивања и договорени контакт у ЦСР/Дому здравља за повратну информацију.
 - Бар једна сесија за обнову годишње (кратка допуна, размена искустава, решавање проблема).
 - Рок: 2026 (иницијална обука), 2027–2028 (освежавање и проширење)
- Носилац:** Општина Трстеник и Савет за родну равноправност
- Кључни партнери:** ЦСР, Дом здравља, ПС, ОЦД, „Женски центар“

Претпоставке, ризици и мере ублажавања

Табела 3.5—4: Ризици и мере ублажавања

Ризик	Вероватноћа/ утицај	Опис ризика	Мере ублажавања	Носилац праћења
Отпор/недовољна сарадња школа и клубова	Средње/високо	Недостатак времена/мотивације за активности	Рано планирање у школским календарима; укључити стручне службе и тренере; кратки формати; јавна подршка општине	Општина и Савет за родну равноправност
Стигма и страх од „прича у заједници“	Високо/високо	Жене не траже помоћ; актери се устручавају	Дискретни канали; нагласак на поверљивости; обука „шта не радити“; минимално прикупљање података	ЦСР и Дом здравља
Ризици безбедности	Средње/високо	Видљивост информација може изазвати напетост	Табле као општа инфо-подршка; обуке за безбедну комуникацију; јасно упућивање на институције	Општина Трстеник, ПС и ЦСР
Преоптерећење првих контакт тачака	Средње/ средње	Геронтодомаћице/патронажа имају много обавеза	Кратке, практичне обуке; јасан протокол; контакт особа за консултације; освежавање једном годишње	Дом здравља, ЦСР
Недовољно праћење података	Средње/ средње	Тешко прикупити агрегиране показатеље	Једноставан образац евиденције упућивања (без личних података); квартални агрегирани извештај	Општина Трстеник, Савет за родну равноправност

Кључни актери и партнерства

- Општина Трстеник – координација кампања, постављање инфо-тачака, организација обука, финансирање и јавна видљивост.
- Савет за родну равноправност – стратешка координација приоритета, повезивање са Приоритетом 2 („Женски центар“, мобилни тим) и праћење индикатора.
- Школе и спортски клубови – реализација превентивних активности и укључивање стручних служби/тренера.
- Центар за социјални рад, Дом здравља и Полицијска станица – кључне институције за упућивање, поступање и обезбеђивање заштите.
- Месне заједнице – логистика за постављање табли и информисање у руралним подручјима.
- „Женски центар“ и ОЦД – подршка у обукама, информисању и оснаживању жена, као и безбедно упућивање ка услугама.

3.6 Стратешки приоритет 6: Оснаживање и активно учешће жена

3.6.1 Полазиште и оправданост приоритета

Стратешки приоритет шест усмерен је на смањење социјалне изолације жена, јачање солидарности и умрежавања, повећање видљивости женског, нарочито неплаћеног рада, као и на померање друштвених норми ка равноправнијој подели улога у породици и заједници. Приоритет је посебно фокусиран на жене у руралним подручјима, које су у Трстенику најчешће изложене „временском сиромаштву“ и високим трошковима учешћа (време, превоз, брига о деци и старијима).

Анализа стања показује да су ограничена мобилност, терет неплаћеног рада и традиционалне родне улоге кључне баријере за активно учешће жена у јавном и друштвеном животу. Национални подаци о коришћењу времена додатно осветљавају механизам релевантан за локални контекст: жене у Србији дневно у просеку проводе око 4 сата и 9 минута у неплаћеним пословима, у поређењу са 2 сата и 3 минута код мушкараца, док у неурбаним насељима жене достижу око 4 сата и 42 минута дневно. Ови обрасци указују на структурно ограничење времена и енергије за јавни ангажман, чак и када постоји мотивација.

Иако су жене у Трстенику релативно присутне у формалним локалним структурама на вишем нивоу, то не значи да постоји широка и равномерна укљученост жена на нивоу месних заједница, јавних расправа и неформалних облика учешћа. У консултативном процесу жене су као баријере наводиле: недостатак подршке окружења, страх од осуде, несигурност, перцепцију да „нема смисла јер се ништа не мења“, као и практичне трошкове учешћа (превоз, време, брига).

Додатно, уочен је недостатак континуираних, „женама ближих“ формата оснаживања и простора за окупљање, размену и подршку, посебно у руралним срединама. Зато је овај приоритет осмишљен као оперативни пакет интервенција које:

- Доводе програме ближе женама кроз теренски рад, заједничко окупљање жена из више села, обезбеђивање превоза;
- Граде локалне мреже подршке;
- Мењају норме и видљивост женског рада;

- Укључују мушкарце као савезнике кроз позитивно родитељство и равноправнију поделу улога.

Приоритет шест је и функционално повезан са другим приоритетима ЛАП-а:

- са Приоритетом 2 (мобилни тим и „Женски центар“) као инфраструктуром за теренски рад, окупљања и менторске сусрете;
- са Приоритетом 5 (информисање и рано препознавање насиља) јер умрежавање и видљиви канали подршке повећавају вероватноћу да жена добије правовремену информацију и подршку;
- са Приоритетом 3 и 4 (сарадња са послодавцима и здравствена превенција), јер промене норми у породици и радном окружењу подржавају економску и здравствену добробит жена.

3.6.2 Посебни циљ приоритета и очекивани исходи до 2028. године

Посебни циљ Приоритета 6:

До краја 2028. године, Општина Трстеник је смањила социјалну изолацију жена и ојачала њихову умреженост, повећала видљивост женског рада и допринела промени стереотипа кроз теренске програме приступачне женама у руралним срединама и кроз кампање које укључују мушкарце као савезнике у равноправнијој подели улога и позитивном родитељству.

Очекивани исходи (2026–2028):

- Смањена је социјална изолација жена и повећано је умрежавање жена, посебно у руралним срединама, кроз редовне теренске сусрете и менторске формате подршке.
- Повећана је видљивост женског рада и доприноса у породици и заједници, укључујући неплаћени рад и рад у пољопривреди/домаћинству.
- Повећана је видљивост и прихватање равноправније поделе улога у породици, уз активније учешће очева у родитељству и нези деце.

Табела 3.6–1: Показатељи исхода за Приоритет 6

Шифра	Показатељ исхода	Јединица мере	Почетна вредност (2025)	Циљана вредност (2028)	Учесталост праћења	Извор провере

П6-ОУТ1	Број жена из руралних МЗ које су учествовале у најмање 2 активности програма „Ново прело“ и/или „Мрежа солидарности“	број	0	≥ 250	годишње	Евиденције учешћа, извештаји реализатора
П6-ОУТ2	Број активних менторских парова који су реализовали најмање 3 сусрета	број	0	≥ 30	годишње	Евиденција менторства, извештаји
П6-ОУТ3	Број реализованих јавних садржаја за видљивост женског рада	број	0	≥ 24	годишње	Архива садржаја, линкови/ фото-документација
П6-ОУТ4	Број учесника (очева/мушкараца) обухваћених активностима кампање „Тата за пример“	број	0	≥ 300	годишње	Листе присутних, извештаји, медијска документација
П6-ОУТ5	Проценат учесница/учесника који у краткој анонимној анкети наводе повећано разумевање равноправности/по деле улога након активности	%	0%	$\geq 70\%$	годишње	Агрегирани резултати анкете

3.6.3 Мере у оквиру Приоритета 6

У оквиру приоритета 6 дефинисане су три међусобно повезане мере:

- М6.1 – Програм теренске подршке и умрежавања
- М6.2 – Равноправност и видљивост женског рада
- М6.3 – Позитивно родитељство и једнака подела улога и одговорности

Мера М6.1: Програм теренске подршке и умрежавања

Период спровођења: 2026–2028

Носилац: Општина Трстеник у сарадњи са Саветом за родну равноправност и „Женским центром“

Кључни партнери: месне заједнице, организације цивилног друштва, мобилни тим, Дом здравља, Центар за социјални рад, локални медији

Опис и логика интервенције

Ова мера адресира два највећа практична проблема учешћа жена у руралним срединама: изолацију и висок трошак учешћа (превоз, време, неплаћени рад и брига). Мера зато комбинује:

1. Приступачна, неформална окупљања која повезују жене из 2–3 села уз обезбеђен превоз;
2. Успостављање локалне „мреже солидарности“ кроз менторство, које помаже женама да решавају практичне изазове (информације о правима/услугама, комуникација са институцијама, самопоуздање, подршка у кризним ситуацијама).

Мера се ослања се на постојеће просторе (домови културе, МЗ, „Женски центар“), једноставну логистику превоза (груписање села по зонама, коришћење постојећих аранжмана/партнерстава), и на развој локалних лидерки као ресурса у заједници. Уз то, мера успоставља минималне стандарде безбедности и поверљивости: учеснице добијају информације о доступним сервисима, а уколико се препозна ризик, активира се протокол упућивања ка надлежним службама.

Очекивани резултат мере

До краја 2028. године, успостављен је редован теренски програм окупљања и менторства који смањује изолацију жена у селима, повећава међусобну подршку и доводи до већег броја жена које су информисане и оснажене да користе услуге и учествују у локалним процесима.

Табела 3.6–2: Показатељи резултата за меру М6.1

Шифра	Показатељ резултата	Јединица	Почетна вредност (2025)	Циљана вредност (2028)	Извор провере
М6.1-Р1	Број реализованих теренских окупљања „Ново прело“	број	0	≥ 30	План/извештаји, фото/медијска документација

М6.1-Р2	Број јединствених жена које су учествовале у „Новом прелу“	број	0	≥ 300	Евиденција учешћа
М6.1-Р3	Број идентификованих и обучених локалних лидерки/менторки	број	0	≥ 20	Спискови, извештај о обуци
М6.1-Р4	Број активних менторских парова „једна на једну“	број	0	≥ 30	Евиденција менторства
М6.1-Р5	Проценат учесница које у анкети наводе да имају већу социјалну подршку/контакте након учешћа	%	0%	$\geq 75\%$	Агрегирани упитници

Активности у оквиру мере М6.1

А6.1.1 „Ново прело“ – тематска окупљања жена из 2–3 села уз обезбеђен превоз

Неформални сусрети (нпр. зимница, ручни рад, дружење) уз присуство стручних сарадница које пружају основну подршку, информације и упућивање ка услугама.

- Кључни продукти:
 1. Годишњи план „кластера села“ (повезивање 2–3 села по сусрету) и календар одржавања.
 2. Логистички модел превоза (групни превоз/рефундација по јасним правилима), уз приоритет женама које иначе немају приступ превозу.
 3. „Тематски мини-пакет“ по сусрету: 10–15 минута практичних информација (права, доступне услуге, контакти) + простор за питања.
 4. Присуство стручне сараднице (ОЦД/„Женски центар“/партнер) са јасном улогом: информисање, подршка, упућивање (не замена за институције).
 5. Агрегирана евиденција учешћа и кратка анкета задовољства/корисности.
 - Рок: 2026–2028 (континуирано, најмање 10 сусрета годишње)
- Носилац:** Општина Трстеник и „Женски центар“
- Кључни партнери:** МЗ, ОЦД, мобилни тим, локални медији

А6.1.2 „Мрежа солидарности“

Мапирање жена које уживају поверење у селима и увођење менторског формата у којем оснажене жене пружају практичну подршку другим женама (информације, оријентација кроз услуге, охрабрење за учешће, помоћ у решавању конкретних изазова).

- Кључни продукти:
 1. Мапа локалних лидерки и критеријуми избора.
 2. Кратка обука за менторке (поверљивост, безбедна комуникација, границе улоге, протокол упућивања).
 3. Упарени менторски парови и једноставан план сусрета (минимум 3 сусрета у циклусу).
 4. Месечна комуникација/групни сусрет менторки у „Женском центру“ (размена искустава и подршка, ниског трошка).
 5. Агрегирана евиденција активности и упућивања.
- Рок: 2026 (успостављање и први циклус), 2027–2028 (проширење и континуитет)
- **Носилац:** Савет за родну равноправност и „Женски центар“
- **Кључни партнери:** МЗ, ОЦД, мобилни тим, ЦСР/Дом здравља

Мера М6.2: Равноправност и видљивост женског рада

Период спровођења: 2026–2028

Носилац: Општина Трстеник у сарадњи са Саветом за родну равноправност

Кључни партнери: Културни центар/установа културе, Туристичка организација (по потреби), локални медији, школе, ОЦД, локални фотографи/уметници, „Женски центар“

Опис и логика интервенције

У руралним срединама значајан део женског рада остаје невидљив или потцењен, нарочито у области неплаћеног рада (брига, домаћинство, пољопривреда) и „помажућег“ рада у домаћинству и на газдинству. Недовољна видљивост директно утиче на одржавање стереотипа, на самопоуздање жена и на јавне приоритете.

Ова мера зато користи приступ видљивости као инструмента промене норми: кроз изложбе на отвореном и подкаст/животне приче локалних жена, јавност добија јасну слику стварног доприноса жена у заједници. Избор формата је рационалан јер се може реализовати уз партнерства, волонтерски допринос, коришћење постојећих канала општинске комуникације и инфраструктуре локалних установа.

Очекивани резултат мере

До краја 2028. године, повећана је јавна видљивост женског рада и животних искустава жена у Трстенику кроз континуирану кампању, што доприноси смањењу стереотипа и широј подршци равноправности.

Табела 3.6–3: Показатељи резултата за меру М6.2

Шифра	Показатељ резултата	Јединица	Почетна вредност (2025)	Циљана вредност (2028)	Извор провере

M6.2-P1	Број реализованих изложби на отвореном у оквиру кампање „Видљива и снажна“	број	0	≥ 6	Фото/медијска документација, извештаји
M6.2-P2	Број објављених епизода подкаста/животних прича	број	0	≥ 18	Архива епизода/линкови
M6.2-P3	Број жена чије су приче документоване (уз пристанак и опцију анонимности)	број	0	≥ 40	Евиденција (агрег.), продукциона документација
M6.2-P4	Процењен домет кампање (посете изложби, слушања/прегледи садржаја)	број	0	≥ 6.000	Агрегирани подаци платформи/процена посете

Активности у оквиру мере М6.2

А6.2.1 Кампања „Видљива и снажна“ – изложбе на отвореном и подкаст са животним причама суграђанки

Постављање изложби на отвореном које приказују жене у контексту неплаћеног рада, различитих животних искустава и покретање подкаста са животним причама жена.

- Кључни продукти:
 1. Концепт кампање и уређивачка политика.
 2. Фотографски/изложбени материјал и план локација (Трстеник – центар; ротација у појединим селима/манифестацијама).
 3. Подкаст формат (једноставна продукција: разговори, кратке епизоде) и календар објављивања.
 4. Механизам за прикупљање прича (позив, партнерска препорука преко МЗ/„Женског центра“), уз јасне протоколе пристанка.
 5. Минимална евалуација домета.
- Рок: 2026 (покретање), 2026–2028 (континуитет)
- Носилац: Општина Трстеник и установа културе
- Кључни партнери: „Женски центар“, ОЦД, медији, школе/омладински ресурси

Мера М6.3: Позитивно родитељство и једнака подела улога и одговорности

Период спровођења: 2026–2028

Носилац: Општина Трстеник у сарадњи са Саветом за родну равноправност

Кључни партнери: предшколска установа, школе, локални медији, послодавци, Дом здравља, спортски клубови/заједница

Опис и логика интервенције

Терет бриге и неплаћеног рада несразмерно пада на жене, што директно утиче на њихову економску и друштвену позицију, време за учешће и квалитет живота. Промена овог обрасца није могућа без укључивања мушкараца као савезника и без нормализације модела у којем је отац активан родитељ, а не искључиво “хранитељ”.

Кампања „Тата за пример“ је осмишљена као позитивна, неосуђујућа интервенција која промовише добре праксе и подстиче мушкарце да учествују у одрастању деце и користе законска права (нпр. одсуство ради неге детета), као и да се у домаћинству улоге деле равноправније. Формати су намерно нискотрошковни: трибине/разговори, медијске приче и јавна промоција локалних „узора“.

Очекивани резултат мере

До краја 2028. године, повећана је видљивост и прихватање равноправнијег родитељства и поделе улога кроз кампању која је обухватила значајан број очева и партнерских институција (предшколска установа, школе, послодавци).

Табела 3.6—4: Показатељи резултата за меру М6.3

Шифра	Показатељ резултата	Јединица	Почетна вредност (2025)	Циљана вредност (2028)	Извор провере
М6.3-Р1	Број реализованих трибина/јавних разговора у оквиру кампање „Тата за пример“	број	0	≥ 9	Извештаји, фото/медијска документација
М6.3-Р2	Број очева који су учествовали у активностима	број	0	≥ 300	Листе присутних
М6.3-Р3	Број медијских објава/прича/интервјуа који промовишу позитивно очинство	број	0	≥ 30	Медијска архива

М6.3-Р4	Број послодаваца/институција које су подржале кампању	број	0	≥ 10	Потврде/изјаве, евиденција општине
---------	---	------	---	-----------	------------------------------------

Активности у оквиру мере М6.3

А6.3.1 Кампања „Тата за пример“ – промоција очева који равноправно учествују у одрастању деце

Кроз трибине и медијску промоцију, кампања разбија мит о оцу као искључиво „хранитељу“ и охрабрује очеве да користе одсуство ради неге детета и учествују у одгајању равноправно са мајкама.

- Кључни продукти:
 1. Уређивачки концепт кампање (позитивне поруке, без стигматизације).
 2. Календар трибина/разговора (у „Женском центру“, школама, предшколској установи, МЗ по потреби).
 3. Избор и пристанак „узора“ (локални очеви различитих профила) и медијски материјали (кратке приче/интервјуи).
 4. Информативни материјал о правима и опцијама (за очеве и послодавце) – једноставан и практичан.
 5. Партнерска сарадња са послодавцима (веза са Приоритетом 3): интерна промоција права и подршка учешћу.
- Рок: 2026 (покретање), 2026–2028 (континуитет)
- **Носилац:** Општина Трстеник и Савет за родну равноправност
Кључни партнери: предшколска установа, школе, медији, послодавци, Дом здравља (по потреби)
- Препорука: кампању позиционирати као „добит за породицу“ (добробит деце, мање оптерећење мајке, боља породична динамика), и комбиновати локалне догађаје (нпр. дани породице, спортске манифестације) ради већег домета уз нижи трошак.

Претпоставке, ризици и мере ублажавања

Табела 3.6–5: Ризици и мере ублажавања

Ризик	Вероватноћа /утицај	Опис ризика	Мере ублажавања	Носилац праћења
Низак одзив жена због „временског сиромаштва“ и превоза	Високо/високо	Жене не могу да дођу због обавеза и логистике	Кластери 2–3 села, обезбеђен превоз, кратки формати, термини у договору са заједницом	Општина + „Женски центар“

Отпор стереотипима у заједници	Високо/средње	Осуда/омаловажав ање учешћа жена или очева	Позитивне поруке, укључење локалних савезника (уважени појединци, тренери, наставници), медијска подршка	Савет за РР
Ризици поверљивости и безбедности (у случају да се отвори тема насиља)	Средње/високо	Могућност да учешће изазове притисак у породици	Дискретан приступ, без прикупљања осетљивих података, протокол упућивања, сарадња са Приоритетом 5	„Женски центар“ + партнери
Преоптерећење менторки/волонтерк и	Средње/средње	Смањен континуитет „Мреже солидарности“	Јасан оквир улоге, групна подршка/сусрети, реална очекивања, постепено ширење	„Женски центар“
Ограничен буџет за кампање/логистику	Средње/средње	Нема довољно средстава за превоз/продукцију	Фазни приступ, партнерства, коришћење постојеће инфраструктуре, волонтерски/донаторски доприноси	Општина

Кључни актери и партнерства

- Општина Трстеник – финансирање и координација програма; логистика превоза; подршка кампањама; повезивање са јавним установама и послодавцима.
- Савет за родну равноправност – стратешко вођење приоритета, јавна видљивост, праћење показатеља, повезивање са осталим приоритетима ЛАП-а.
- „Женски центар“ – оперативна база за сусрете, менторске активности и комуникацију; ресурсни простор за партнере.
- Месне заједнице – идентификација потреба, логистика теренских активности, мобилизација жена и локалних савезника.
- ОЦД – стручна подршка, фасилитација, менторски програми, продукција садржаја.
- Установе културе/Туристичка организација – подршка изложбама и јавним догађајима, ширење домета.
- Предшколска установа, школе и медији – кључни канали за кампању „Тата за пример“ и промену норми у заједници.

- Послодавци – подршка равноправнијем родитељству у пракси (информисање, охрабривање, сарадња са општином), у синергији са Приоритетом 3.

4. ФИНАНСИЈСКИ ОКВИР И ПОВЕЗИВАЊЕ СА БУЏЕТОМ

У складу са чланом 19. ст. 1. тач. 5. Закона о планском систему, акциони план обавезно садржи приказ потребних средстава за спровођење мера, са изворима финансирања. Финансијска процена ЛАП-а идентична је оној из „Програма унапређења родне равноправности у Општини Трстеник" (поглавље 7). Укупни индикативни оквир за период 2026–2028 износи 32.850.000 РСД, расподељен по приоритетима како је приказано у табели. Конкретни износи по мерама и активностима, са распоредом по годинама и тачним буџетским линијама/програмским активностима, налазе се у Имплементационом анексу као саставном делу ЛАП-а.

Стратешки приоритет / Стуб	Извори финансирања	Веза са програмским буџетом општине
Приоритет 1 – Родна одговорна управа и учешће у одлучивању	Процена: 4.500.000 РСД (13,7%). Извори: Буџет општине; донатори/пројекти; партнерства	Програм 15 – Опште услуге локалне самоуправе; Програм 0602 – Локална самоуправа
Приоритет 2 – Социјална укљученост и услуге подршке у заједници	Процена: 15.300.000 РСД (46,6%). Извори: Буџет општине (социјална заштита); МРЗБСП; донатори	Програм 11 – Социјална и дечија заштита; Програм 0901
Приоритет 3 – Економско оснаживање и положај жена на тржишту рада	Процена: 5.100.000 РСД (15,5%). Извори: Буџет општине; НСЗ; ЕУ/донаторски фондови	Програм 3 – Локални економски развој (1501); Програм 5 – Пољопривреда и рурални развој (0101)
Приоритет 4 – Здравље и добробит жена	Процена: 4.800.000 РСД (14,6%). Извори: Буџет општине; РФЗО (по основу делокруга); донатори	Програм 12 – Здравствена заштита (1801)
Приоритет 5 – Превенција и рано препознавање насиља	Процена: 1.350.000 РСД (4,1%). Извори: Буџет општине; донатори/пројекти; партнерства са школама и клубовима	Програм 11 – Социјална и дечија заштита; Програм 9 – Основно образовање (2002); Програм 13 – Развој културе и информисања (1201)
Приоритет 6 – Оснаживање и активно учешће жена	Процена: 1.800.000 РСД (5,5%). Извори: Буџет општине; донатори; пројектна средства	Програм 13 – Развој културе и информисања (1201); Програм

Стратешки приоритет / Стуб	Извори финансирања	Веза са програмским буџетом општине
		14 – Развој спорта и омладине (1301)
УКУПНО (индикативно)	32.850.000 РСД (индикативно за период 2026–2028, по Програму унапређења родне равноправности у Општини Трстеник)	Усклађено са годишњим програмским буџетом општине

Напомена: тачни износи по мерама/активностима, укључујући расподелу по годинама и тачну буџетску линију/програмску активност, налазе се у Имплементационом анексу као саставном делу ЛАП-а. Финансирање се планира кроз годишњи програмски буџет општине Трстеник, уз комплементарно коришћење средстава републичког буџета, пројеката, донатора и партнерских организација.